

ARCHIEVENGIDS
HASSELT

COLOFON

Deze publicatie is een uitgave van de Erfgoedcel Hasselt in samenwerking met Stadsarchief Hasselt, Rijksarchief te Hasselt, Provinciale Bibliotheek Limburg en Provinciaal Centrum voor Cultureel Erfgoed.

Auteurs: Bart de Keyser, Myriam Lipkens, Rombout Nijssen, Mieke Strauven, Marleen Ubachs, Karel Verhelst

Coördinatie: Véronique Bruninx, Sabine Hartmann, Hanne Indekeu, Tine Rock – Erfgoedcel Hasselt

Fotomateriaal: Annemie America

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Druk en vormgeving: Drukkerij Leen

Oplage: 500

ISBN-Nr.: 9789078465225

Wettelijk depotnummer: D/2008/10.771/11

PROVINCIALE BIBLIOTHEEK LIMBURG

Inhoudstafel

Inleiding	4
Archieven en archiefonderzoek	6
Archieven	12
Stadsarchief Hasselt	12
Rijksarchief te Hasselt	14
Provinciale Bibliotheek Limburg, Collectie Limburgensia	16
Provinciaal Centrum voor Cultureel Erfgoed	18
Archievenoverzicht	25
I. Overheidsorganisaties uit de periode voor 1796 (ancien régime)	25
I.1. Hasselt	28
I.2. Kermt	34
I.3. Kuringen	36
I.4. Sint-Lambrechts Herk	36
I.5. Spalbeek	38
I.6. Stevoort	41
I.7. Stokrooie	42
I.8. Wimmertingen	42
II. Overheidsorganisaties uit de periode vanaf 1796	44
II.1. Hasselt	44
II.2. Kermt	47
II.3. Kuringen	48
II.4. Sint-Lambrechts Herk	48
II.5. Spalbeek	48
II.6. Stevoort	48
II.7. Stokrooie	49
II.8. Wimmertingen	49
III. Kerkelijke archieven	51
II.1. Hasselt	51
II.2. Kermt	54
II.3. Kuringen	54
II.4. Sint-Lambrechts Herk	54
II.5. Spalbeek	54
II.6. Stevoort	56
II.7. Stokrooie	56
II.8. Wimmertingen	56
IV. Particuliere archiefvormers	58
IV.1. Verenigingen en bedrijven	58
IV.2. Families	67
IV.3. Personen	70
Voor stamboomonderzoekers	79
Privacy	80

Plan voor de voorgevel van een huis in Hasselt (Rijksarchief, Verzameling kaarten en plannen).

INLEIDING

Bij het lezen van deze eerste regels, heeft de gebruiker de *Hasseltse Archievengids* ter hand genomen, het eerste concrete resultaat van het in 2006 opgestarte Hasseltse Archievenoverleg. Het Hasseltse Archievenoverleg, in eerste instantie een overlegforum voor de verschillende archiefinstellingen dat mee gestuurd wordt door de Erfgoedcel Hasselt, wil de samenwerking stimuleren tussen iedereen die zich in Hasselt met archiefbeheer bezighoudt, wil de uitwisseling van expertise en kennis verbeteren en de communicatie met het publiek rond archieven en archiefonderzoek vergemakkelijken.

De *Hasseltse Archievengids* streeft een dubbel doel na. Enerzijds wil hij de gebruiker vertrouwd maken met wat een archief is, waarom archieven bewaard worden en welke informatie men erin kan vinden. Anderzijds wil deze *Hasseltse Archievengids* een handig instrument zijn waarmee enkele in Hasselt gevestigde archiefinstellingen zich samen voorstellen en de gebruiker een overzicht geven van de op dit moment bewaarde archieven. Op die manier brengt de *Hasseltse Archievengids* een minder gekend segment van het Hasseltse erfgoedveld voor het voetlicht.

Op 9 juni 1773 ontving Hasselaar en schepen in de schepenbank van Vliermaal, Willem Borghs vanwege de bisschop van Luik de toelating om verboden boeken te lezen, waaronder het werk van Machiavelli (Rijksarchief, Familiearchief Borghs).

ARCHIEVEN EN ARCHIEFONDERZOEK

In de *Hasseltse Archievengids* wordt de term *archief* veelvuldig gebruikt. Maar hoe definieer je dat? Het lijkt zinvol om eerst en vooral toch even te verduidelijken wat een archief en een archiefstuk zijn. Doorgaans heeft het grote publiek er wat moeite mee zich hierbij een juist beeld te vormen. Stereotiepen en karikaturale voorstellingen vertroebelen de werkelijkheid.

Eenvoudig gezegd is een *archiefstuk* een document dat door een persoon, een groep personen of een organisatie is opgesteld of ontvangen. Een essentiële voorwaarde om te kunnen spreken van een archiefstuk, is dat het document daarbij opgesteld of ontvangen is in de context van het functioneren, het realiseren van het takenpakket of het vrijwaren van de rechten van die persoon, groep personen of organisatie. Een dagboek van een 16de-eeuwse Hasselaar behoort tot diens persoonlijk archief. Een register met een overzicht van de leden van een vereniging behoort tot het verenigingsarchief. Een akte van de Burgerlijke Stand, opgemaakt door de beëdigde ambtenaar, behoort tot het archief van de stad waar die ambtenaar werkzaam is, ... Het geheel van archiefstukken van een persoon, groep personen of organisatie wordt ook wel het *archief* van die persoon, groep personen of organisatie genoemd.

Belangrijk om aan te stippen is dat de vorm en ouderdom van een archiefstuk bijkomstig zijn. Perkament en papier hebben helemaal geen monopolie als het de vorm en het voorkomen van een archiefstuk aangaat, en evenmin moet een document een zekere leeftijd hebben om als archiefstuk te kunnen worden bestempeld. Een stichtingsakte van een abdij uit de 12de eeuw kan een archiefstuk zijn, evenzeer als een register van een schepenvanck uit de 17de eeuw, een reeks procesdossiers uit de 19de eeuw, een collectie jaargangen van een 20ste-eeuws weekblad, een album met foto's, opgedoken in de nalatenschap van een plaatselijke notabele, de (digitale) nieuwsbrief van de plaatselijke voetbalploeg en de meest recente versie van de stedelijke website.

Een ander kenmerk van archiefstukken is dat ze vaak naderhand voor andere doeleinden worden aangewend dan oorspronkelijk gepland. Het 16de-eeuwse dagboek werd toendertijd door de auteur bijgehouden als geheugensteuntje, om zich in de juiste chronologische volgorde te kunnen herinneren wat er allemaal gebeurd was, maar wordt vandaag dankbaar aangegrepen door allerhande historisch geïnteresseerden om aan mentaliteitsgeschiedenis te doen. Wat vond men in de 16de eeuw het noteren waard? Waar verbaasde men zich over, wat vond men normaal, ...? Documenten worden na verloop van tijd interessant als bron. *Being an archivist is fun... if you like to read other people's mail.*

Deze aanpak heeft uiteraard gevolgen voor het archiefonderzoek. Op zoek naar informatie over het ambacht van lakenwevers in Hasselt in de 18de eeuw en hun verwevenheid met de lokale elite, over de organisatie van het middelbare onderwijs in de 19de eeuw, of op zoek naar gegevens over de eigen familiestamboom? De kans is groot dat men niet meteen de hand kan leggen op één document waarin alle gestelde vragen een antwoord krijgen. Veeleer zal de onderzoeker gedwongen worden om een veelheid van bronnen te raadplegen en daaruit de relevante gegevens te puren en met elkaar in verband te brengen. Niet altijd zijn die bronnen even goed ontsloten, niet altijd is de informatie even toegankelijk, maar des te groter is de vreugde van het vinden, het besef dat men vaak als eerste op een detail gestoten is dat het verleden een ongekende kleur geeft.

De *Hasseltse Archievengids* wil de archiefonderzoeker op weg helpen, aangeven welke archieven waar bewaard worden, welke documenten er terug te vinden zijn, en welke vaardigheden vereist zijn voor een succesvol onderzoek.

HET ARCHIEVENOVERZICHT

Over welke archieven gaat het hier precies? In de *Hasseltse Archievengids* komen de archieven en collecties aan bod die betrekking hebben op Hasselt of een van de deelgemeenten en die bewaard worden in het Stadsarchief Hasselt,

In het Rijksarchief worden de archiefstukken in zuurvrije archiefdozen bewaard. Elk archiefstuk zit bovendien apart in een zuurvrije map (Rijksarchief, Magazijn).

het Rijksarchief te Hasselt, de Provinciale Bibliotheek Limburg, Collectie Limburgensia en het Provinciaal Centrum voor Cultureel Erfgoed. Archieven bewaard door instanties die toevallig hun zetel hebben in de Limburgse hoofdstad maar verder geen band hebben met Hasselt komen niet in het archievenoverzicht voor.

Na een korte voorstelling van de archiefinstellingen volgt het eigenlijke overzicht van de bewaarde archieven. Het uitgangspunt van dat overzicht is het archief en niet de archiefinstelling. Niet zozeer de vraag welke archieven een van de archiefinstellingen bewaart zal de archiefonderzoeker boeien, dan wel de vraag waar dat ene archief bewaard wordt dat voor zijn onderzoek van tel is.

Het archievenoverzicht is opgedeeld in vier grote categorieën; (1) archieven van overheidsinstanties uit de periode voor 1796, kortweg het ancien régime, (2) archieven van overheidsinstanties uit de periode vanaf 1796, (3) archieven van kerkelijke instellingen en (4) archieven van privaatrechtelijke aard. Daarbij vindt de gebruiker steeds een korte inleidende tekst waar de categorie (en het soort archieven dat tot die categorie behoort) geduid wordt. Iedere categorie wordt verder geografisch ingedeeld.

Per archief wordt een aantal identificerende gegevens genoteerd. Het gaat daarbij doorgaans om de naam van het archief (zoals dat bekend is bij de bewarende archiefinstelling), de omvang van het archief (beschreven in aantal archiefnummers of aantal archiefdozen), een exacte of relatieve datering en de bewaarplaats. Meer detailinformatie vindt de gebruiker van de *Hasseltse Archievengids* in de bewarende archiefinstelling zelf.

Om het gebruiksgemak nog iets te verhogen, vindt de gebruiker in het overzicht een aantal kaderteksten terug met informatie over enkele opgesomde archieven. Wellicht weet niet iedereen wat een laathof of een cijnshof was, wat de Armentafel was, ... en welke archieven door deze instanties gegenereerd werden.

De kapel van Onze-Lieve-Vrouw-ter-Koorts, het zogenaamde Voddenkappelletje, aan de Luikersteenweg te Hasselt. Foto van september 1904 door Fritz Willems (Provinciale Bibliotheek Limburg, Collectie Limburgensia).

- 1** Stadsarchief (SAH)
Rederijersstraat 42
- 2** Provinciaal Centrum voor
Cultureel Erfgoed (PCCE)
Willekensmolenstraat 140
- 3** Provinciale Bibliotheek Limburg
(PBL)
Martelarenlaan 17
- 4** Rijksarchief (RAH)
Bampslaan 4

STADSARCHIEF HASSELT (SAH)

**Rederijersstraat 42
3500 Hasselt**

T ++32 (0)11 23 98 75
F ++32 (0)11 23 39 18
E stadsarchief@hasselt.be
www.hasselt.be

Openingsuren:

maandag en woensdag van 08.30 tot 12.30 en van 13.30 tot 17.00 uur,
donderdag van 08.30 tot 12.30,
vrijdag van 08.30 tot 12.30 en van 13.30 tot 16.00 uur.
In juli en augustus is de leeszaal gesloten van 12.00 tot 13.00 uur en op zaterdag.

- Niet toegankelijk voor rolstoelgebruikers
- Mogelijkheid om stukken te laten kopiëren
- Fotograferen van archiefstukken is toegelaten
- Leeszaal biedt plaats aan 25 personen
- Archiefstukken worden niet uitgeleend. Zij worden in de leeszaal van het Stadsarchief geraadpleegd.

Het Stadsarchief Hasselt is een stedelijke dienst die de andere stedelijke diensten ondersteunt bij het documentbeheer. Het Stadsarchief staat er mee voor in dat de dossiers binnen de administratie zo worden gevormd dat nadien – ook na overdracht naar het archiefdepot – hun authenticiteit en raadpleegbaarheid verzekerd kan worden.

Het door het Stadsarchief Hasselt beheerde archief omvat in hoofdzaak de verschillende dossiers die de stedelijke administratie sinds de 19de eeuw vormde. Het gaat hier om enkele belangrijke reeksen (akten van de Burgerlijke Stand, bevolkingsregisters, ...) en tal van dossiers die betrekking hebben op alles wat tot het stedelijke taakdomein behoort.

Naast die officiële archiefstukken beheert het Stadsarchief ook een reeks archieven van personen, families, bedrijven en verenigingen die op een of andere manier van belang zijn geweest voor Hasselt en zo een stempel hebben gedrukt op het leven in de stad.

Een aantal archiefstukken werd omwille van hun vorm ondergebracht in aparte verzamelingen, en zodoende groeide in de loop der jaren een aantal interessante collecties. Aan de hand van talloze foto's, prentbriefkaarten, affiches, kaarten en plannen, kranten en periodieken, krijgt de bezoeker de mogelijkheid kennis te maken met de anekdotiek van weleer.

RIJKSARCHIEF te HASSELT (RAH)

Bampslaan 4
3500 Hasselt
 T ++32 (0)11 22 17 66
 F ++32 (0)11 23 40 46
 E rijksarchief@hasselt.be
www.arch.be

Openingsuren:
 dinsdag – vrijdag van 08.30 tot 16.15 uur,
 zaterdag van 09.00 tot 12.30 en van 13.00
 tot 16.00 uur.
 In juli en augustus is de leeszaal gesloten
 van 12.00 tot 13.00 uur en op zaterdag.

- Een lezerskaart, die een jaar lang geldig is, kost 20 euro. Studenten betalen 10 euro. Een kaart voor een week kost 5 euro.
- Toegankelijk voor rolstoelgebruikers
- Mogelijkheid om stukken te laten kopiëren
- Fotograferen van archiefstukken is toegelaten
- Leeszaal biedt plaats aan 50 personen
- Archiefstukken worden niet uitgeleend. Zij worden in de leeszaal van het Rijksarchief geraadpleegd.

Het Rijksarchief te Hasselt is één van de 17 diensten van het Rijksarchief in België.

Schematisch kan men de archieven die in het Rijksarchief bewaard worden in drie categorieën indelen: archieven van de Staat en van diensten die van de Staat afhangen, archieven van andere overheidsorganisaties en archieven van particulieren. Tot de eerste categorie behoren de archieven van diensten van ministeries en van hoven en rechtbanken, maar ook de archieven van de organisaties die in 1795-1796 door de Franse overheid afgeschaft werden. Daar worden bijvoorbeeld de archieven van oude gerechtelijke en bestuurlijke instellingen toe gerekend, en de archieven van de rechtbanken, maar ook de archieven van de afgeschafte kerkelijke organisaties, zoals de abdij van Herkenrode. Tot de tweede categorie behoren archieven die door het provinciebestuur, door gemeentebesturen, door de OCMW's of door kerkfabrieken in het Rijksarchief in bewaring werden gegeven. Naast deze overheidsarchieven wordt in het Rijksarchief ook een omvangrijke collectie van particuliere archieven bewaard: archieven van personen of families die een belangrijke rol speelden in de geschiedenis van onze provincie, of archieven van organisaties en bedrijven.

Het Rijksarchief staat overigens niet alleen in voor het bewaren en beschikbaar stellen van archieven. De dienst houdt ook toezicht op de archiefvorming en de archiefbewaring bij de overheidsorganisaties in heel de provincie. Daardoor kan je er ook terecht voor inlichtingen over de bewaarplaats van overheidsarchieven die elders bewaard worden, door de provinciale archiefdienst, of door gemeentelijke archiefdiensten.

PROVINCIALE BIBLIOTHEEK LIMBURG (PBL) COLLECTIE LIMBURGENSIA

Martelarenlaan 17

3500 Hasselt

T ++32 (0)11 29 59 26

F ++32 (0)11 29 59 01

E hiplimburg@limburg.be

www.limburg.be/pbl

Openingsuren:

maandag – vrijdag van 10.00 tot 19.00
uur,

zaterdag van 10.00 tot 16.00 uur.

zon- en feestdagen gesloten.

- Raadpleging van de collectie in de lees- en studiezaal van het HIPLimburg.
- Raadpleging mits lidkaart van de Provinciale Bibliotheek Limburg of van een andere bibliotheek van het Bibliotheeknet Limburg. Deze kost 5 euro voor een jaar.
- Toegankelijk voor rolstoelgebruikers.
- Fotograferen van documenten is toegelaten, fotokopiëren niet.
- Documenten worden niet uitgeleend.

De Provinciale Bibliotheek Limburg is niet alleen een openbare bibliotheek maar ook een erfgoedbibliotheek. Zij beheert immers een unieke bewaarcollectie genoemd de Collectie Limburgensia. Hierin wordt een weloverwogen keuze van documenten over de provincie Limburg verzameld, bewaard en ter beschikking gesteld. Omwille van deze collectie is de Provinciale Bibliotheek Limburg partner van de vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheek.

De Collectie Limburgensia bestaat uit meerdere deelcollecties, waaronder een uitgebreide archiefcollectie. Hierin worden voornamelijk private archieven van socio-culturele aard uit de 19de en 20ste eeuw opgenomen. Dit zijn onder meer archieven van Limburgse schrijvers, journalisten, componisten en andere spilfiguren uit het culturele leven. Daarnaast zijn er ook archieven van letterkundige gezelschappen, kunstkringen en andere culturele verenigingen.

Naast de archiefcollectie zijn er binnen de Collectie Limburgensia nog andere deelcollecties opgenomen zoals boeken, brochures, tijdschriften, kranten en weekbladen, verkiezingsdrukwerk, prentbriefkaarten, prenten en ander iconografisch materiaal, kaarten enz. Deze bundeling van de archiefcollectie met andere collecties geeft een grote meerwaarde. Zo levert bijvoorbeeld de aanwezigheid van het archief van Heideland (1945-1987) samen met alle door deze uitgeverij verzorgde boeken en brochures een veel beter beeld op van deze onderneming dan wanneer enkel het archief zou beschikbaar zijn.

Belangstellenden kunnen de archiefcollectie raadplegen in het Historisch Informatiepunt Limburg dat binnen de Provinciale Bibliotheek Limburg werkzaam is. Het HIPLimburg geeft een persoonlijke begeleiding op maat aan al wie op zoek is naar informatie over de provincie Limburg. Alle archieven zijn opgenomen in een plaatsingslijst. Van een aanzienlijk aantal bestaat er een gedetailleerde inventaris. Plaatsingslijst en inventarissen kunnen ter plekke geraadpleegd worden. Voor inzage van de stukken dient wel voorafgaandelijk contact opgenomen te worden met Karel Verhelst, diensthoofd van het HIPLimburg.

PROVINCIAAL CENTRUM VOOR CULTUREEL ERFGOED (PCCE)

**Willekensmolenstraat 140
3500 Hasselt**

T ++32 (0)11 23 75 75
F ++32 (0)11 23 75 85
E pcce@limburg.be
www.limburg.be/pcce

Openingsuren:

maandag – vrijdag van 09.00 tot 12.00 uur
en van 13.30 tot 17.00 uur
zaterdag, zon- en feestdagen gesloten.

- Toegankelijk voor rolstoelgebruikers
- Mogelijkheid om stukken te fotokopiëren
- Fotograferen van archiefstukken is toegelaten
- Archiefstukken worden niet uitgeleend. Zij worden in het informatiecentrum van het PCCE geraadpleegd

Het informatiecentrum van het Provinciaal Centrum voor Cultureel Erfgoed (PCCE) bevat de lijsten van wettelijk beschermde gebouwen en landschappen in de provincie en de ingediende restauratiedossiers.

Het bevat een uitgebreid beeldarchief van ca. 80 000 eenheden over onroerend, roerend en immaterieel cultureel erfgoed van de provincie, een plannenarchief, een algemene handbibliotheek voor de studie en de ontsluiting van cultureel erfgoed en een archief over specifieke erfgoedelementen in de regio. Deze documentatie wordt momenteel selectief gedigitaliseerd.

Een overkoepelend initiatief is ErfgoedLimburg.be, een databank over alle cultureel erfgoed in de provincie toegankelijk op het internet en gebaseerd op de metadata van musea, heemkundige kringen, kerkfabrieken, monumenten en landschappen, het koninklijk instituut voor het kunstpatrimonium ... die informatie over cultureel erfgoed beheren en / of ontsluiten. Deze databank is uniek door de ingebouwde inhoudelijke, chronologische, geografische en persoonsgebonden relaties tussen erfgoedobjecten / eenheden en de geïntegreerde objecten-, beeld- en documentenmodules bekroond met een iconografische koepel.

Doodsbrief van de Hasseltse advocaat Joannes Borghs, van 3 februari 1815. De rand van de doodsbrief is gedrukt met diverse drukblokken, die naar de smaak van de klant gecombineerd konden worden (Rijksarchief, Familiearchief Borghs).

De schilder Djef Anten in zijn atelier in de Kapelstraat te Hasselt. Foto van ca. 1900 door een onbekende (Provinciale Bibliotheek Limburg, Collectie Limburgensia).

Akte waarbij kanunnik Charles François Rossius de Liboy, Joannes Borghs handhaaft in zijn functie van schepen van de heerlijkheid Spalbeek. Borghs was in 1724 door wijlen de zuster van de kanunnik aangesteld. Om de echtheid van het stuk te garanderen werd het door de oorkonder ondertekend en van zijn zegel voorzien (Rijksarchief, Familiearchief Borghs).

De Maastrichterstraat met het refugiehuis van Herkenrode en de torenspits van de Sint-Quintinus en Onze-Lieve-Vrouwekathedraal. Pentekening van 9 oktober 1876 door Emile Puttaert (Provinciale Bibliotheek Limburg, Collectie Limburgensia).

Affiche landbouwprijskamptentoonstelling, 1912. (SAH, Affichecollectie nr. 1792).

Doodsbrief Léon Sarolea, 1898. (SAH, Collectie doodsbrieven).

Privilegien. Statuyten en Reglementen der Stadt Hasselt, (uitgave 1716). (SAH, oude druk).

Hasseltse briefhoofden, [19de eeuw-20ste eeuw]. (SAH, Collectie varia, nr. 54, stukken 1, 12, 16 en 26).

Een deel van een bladzijde in het zeventiende-eeuwse ledenregister van het Broederschap van de Virga Jesse (Rijksarchief Hasselt, Archief van de Onze-Lieve-Vrouwekerk te Hasselt).

ARCHIEVENOVERZICHT

I. Overheidsorganisaties uit de periode voor 1796 (ancien régime)

De maatschappij was tijdens het ancien régime op het vlak van bestuur en rechtspraak helemaal anders georganiseerd dan vandaag de dag. Archiefinstellingen beheren archieven van tal van instanties die nu niet langer bestaan en wier geschiedenis teruggaat tot in de middeleeuwen. Enige achtergrondinformatie is noodzakelijk om de archieven van deze instanties correct te kunnen situeren en een juiste inschatting te maken van hun mogelijke inhoud. Kennis van paleografie is doorgaans noodzakelijk voor het interpreteren van de archiefstukken uit het ancien régime.

De stad Hasselt werd in het ancien régime, de periode tot circa 1795-1796, bestuurd door een stadsraad die de stadsmagistraat genoemd werd. In de andere deelgemeenten was er geen gemeenteraad zoals wij die nu kennen. Jaarlijks kwamen de hoofden van de huishoudens bijeen in een dorpsvergadering. Daar beraadslaagden zij over de financiële toestand van de gemeente, en over de uitgaven die de gemeente in de loop van het volgende jaar zou moeten doen. Samen stelden zij dan de aanslagvoet voor de gemeentebelastingen vast. Vervolgens kozen zij twee burgemeesters die die belastingen moesten ophalen, om met de opbrengst daarvan de uitgaven van de gemeente te betalen. Na een jaar legden de burgemeesters rekenschap af op de volgende dorpsvergadering, en dan werden opnieuw de belastingen voor het volgende jaar vastgelegd, en twee burgemeesters gekozen die het geld van de gemeente moesten beheren.

In elke gemeente was er ook een armentafel en een kerkfabriek. Zij beschikten ieder over een patrimonium van landerijen en van renten, die inkomsten opbrachten waarmee respectievelijk de armen in het dorp ondersteund werden, en de kerk onderhouden. Zoals de dorpsvergadering jaarlijks twee burgemeesters koos, zo koos zij ook twee armenmeesters en twee kerkmeesters, aan wie respectievelijk het financieel beheer van de armentafel en van de kerkfabriek toevertrouwd werd.

Een andere belangrijke organisatie in elk dorp was de plaatselijke schepenbank. Zij bestond in principe uit zeven mannen, voor een deel inwoners van het dorp en voor een deel geleerde juristen, die meestal in Hasselt woonden. De schepenbank registreerde akten, hoofdzakelijk betreffende onroerende goederen in het dorp, en verrichtte rechtspraak. Haar taken zijn vergelijkbaar met die van het huidige registratiekantoor enerzijds en die van de vrederechter en de rechtbank in eerste aanleg anderzijds.

*La Grand'Place de Hasselt un jour de marché – Dessin de A. Heins, d'après nature. Een marktdag in 1882 op de Grote Markt te Hasselt. Houtgravure door Fortuné Méaulle naar een tekening door Armand Heins. Uit: Camille Lemonnier, *La Belgique*, Parijs 1888 (Provinciale Bibliotheek Limburg, Collectie Limburgensia).*

Handgetekende en gekleurde kaart van een deel van het grensgebied in de richting van Zonhoven, naar een origineel uit 1697 (Rijksarchief, Verzameling kaarten en plannen).

Negentiende-eeuws stadsplan, met aanduiding van de voornaamste openbare gebouwen en overheidsgebouwen. Merk ook het wandelpark bij het paleis van de gouverneur.
(Rijksarchief, Verzameling kaarten en plannen)

I.1. Hasselt

Archief	Stad Hasselt
Omvang	1451 nummers
Datering	14 ^{de} – 18 ^{de} eeuw
Bewaarplaats	RAH

Archief	Armentafel Hasselt
Omvang	737 nummers
Datering	ancien régime
Bewaarplaats	RAH

Archief	Armentafel Hasselt. Oorkonden
Omvang	232 nummers
Datering	ancien régime
Bewaarplaats	RAH

Armentafel

In de periode van het ancien régime bestond er in elk dorp een armentafel. Het doel van deze organisatie was het steunen van behoeftige inwoners van het dorp. Zij kon daarvoor de inkomsten aanwenden die zij putte uit de verhuur van haar landerijen en uit de intrest van geplaatste kapitalen.

De armentafel werd beheerd door twee armenmeesters, die jaarlijks door de gezinshoofden van het dorp gekozen werden.

In het archief van een armentafel vinden wij vooral documenten over het beheer van de goederen van de armentafel, en de jaarrekeningen van de armenmeesters, met overzichten van hun inkomsten en uitgaven.

Archief	Ambachten
Omvang	79 nummers
Datering	1450-1831
Bewaarplaats	RAH

Archief	Schepenbank van Vliermaal
Omvang	800 nummers
Datering	1388-1796
Bewaarplaats	RAH

Schepenbank van Vliermaal

Samen met de Buitenbank van Bilzen en de Leenzaal van Munsterbilzen, was de schepenbank van Vliermaal één van de drie oppergerechten in het graafschap Loon. In burgerlijke geschillen kon men bij de schepenen van Vliermaal in beroep gaan tegen een vonnis van de dorpsschepenbanken. In strafzaken moesten dorpsschepenbanken het advies van de schepenen van Vliermaal vragen voordat zij een vonnis mochten uitspreken.

De schepenbank van Vliermaal had twee griffies, waarvan er één in Hasselt en de andere in Tongeren zetelde.

Prentkaart Gelatinefabriek Hasselt, [begin 20ste eeuw]. [SAH, Iconografische collectie nr. 1363].

Prentkaart Sint-Jozefscollege en Guffenslaan Hasselt, [begin 20ste eeuw]. [SAH, Iconografische collectie nr. 1394].

Prentkaart station Hasselt, [begin 20ste eeuw]. [SAH, Iconografische collectie nr. 1088].

Archief	Schepenbank van Hasselt
Omvang	2155 nummers
Datering	1414-1796
Bewaarplaats	RAH

Schepenbanken

In de regel was er in het ancien régime in elk dorp een schepenbank. Daar werden aktes over het bezit van onroerende goederen in het dorp geregistreerd. In geval van geschillen over die goederen, dan was de schepenbank bevoegd om recht te spreken. De schepenbank sprak ook recht in strafzaken.

De voornaamste stukken in het archief van een schepenbank zijn de gichtregisters, met hoofdzakelijk gegevens over onroerende goederen in het dorp, en rolregisters en procesdossiers, met gegevens over de rechtspraak door de schepenbank.

Archief	Laathoven van Broeck, Herkenrode, Klein Mombeek, Meeuwen en Hilst, hoven van Nijs van Milen, van Jan van Meeuwen en van Jan van der Kercken, Sint-Janshof te Runkst
Omvang	11 nummers
Datering	1392-1781
Bewaarplaats	RAH

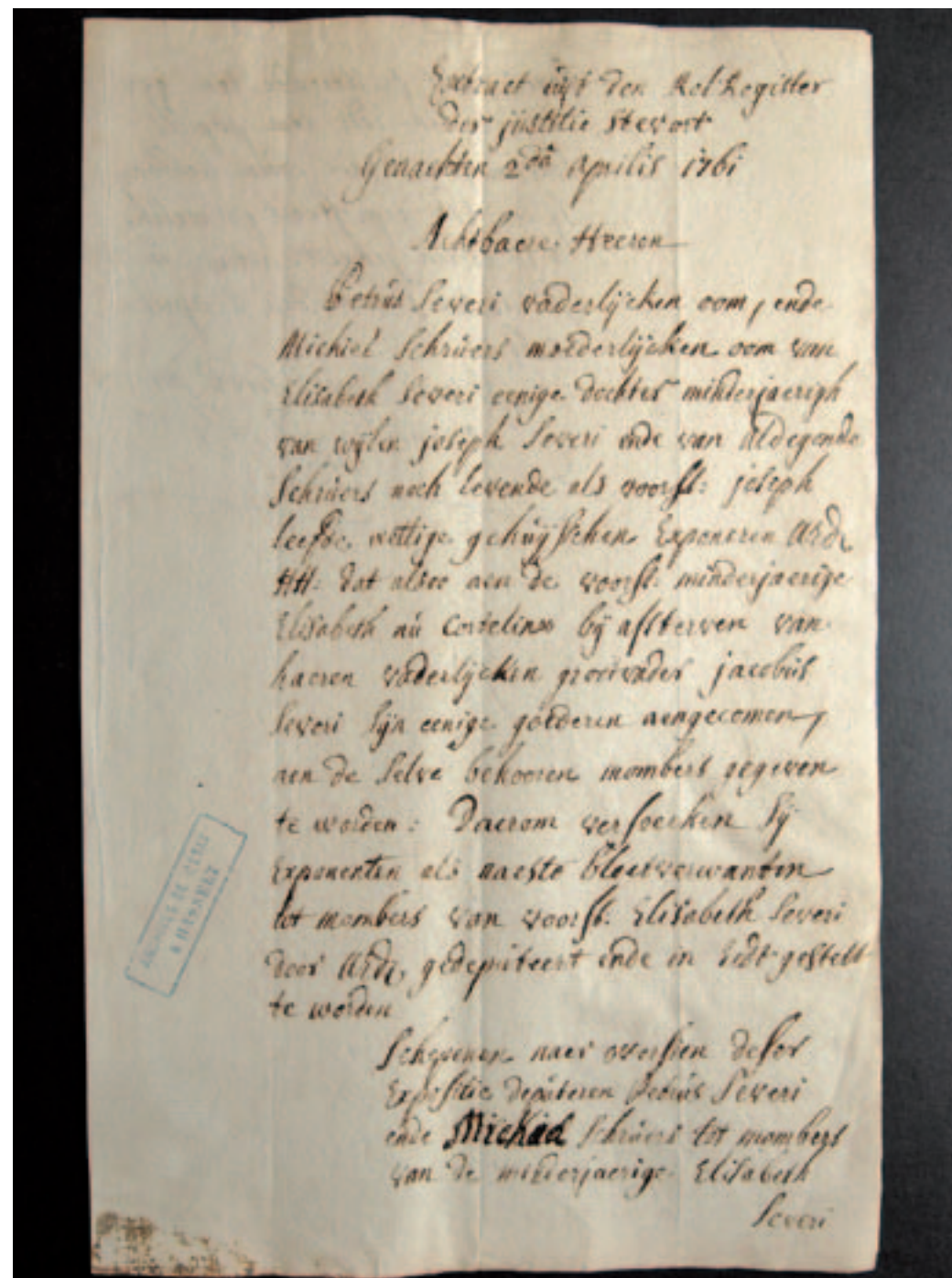
Leenhoven en laathoven of cijnshoven

In de middeleeuwen werden landerijen niet in pacht, maar in leen of in cijns uitgegeven. Wie een leengoed bezat, was aan zijn leenheer de betaling van een verhefgeld verschuldigd wanneer hij dat goed in bezit nam. Wie een goed in cijns hield, was jaarlijks de betaling van een cijnsbedrag verschuldigd. De inning van die leentaksen en van die cijnzen, werd toevertrouwd aan leenhoven en laathoven. Die hoven registreerden ook akten over het bezit van die goederen en in sommige gevallen deden zij ook rechtspraak in geschillen over die goederen.

De voornaamste stukken in het archief van een leenhof zijn de leenverhefregisters, waarin je kunt nagaan wie de opeenvolgende bezitters van een goed geweest zijn. Het archief van een laathof bestaat vooral uit cijnsinningsregisters, met gegevens over de inning van de cijnzen, gichtregisters, met gegevens over de bezitters van de cijnsgoederen, en rolregisters, over de rechtspraak over cijnsgoederen.

Archief	Laathof Calverhuysen
Omvang	11 nummers
Datering	1437-1795
Bewaarplaats	RAH

Archief	Crutsenhof
Omvang	11 nummers
Datering	1445-1791
Bewaarplaats	RAH

Aanstellingsakte voor members of voogden voor Elisabeth Severi, minderjarige dochter van Joseph Severi en Aldegonde Schreurs. Elisabeths vader was overleden, en nu ook haar grootouders langs vaderszijde overleden waren, had zij enige goederen geërfd. Om die voor haar te beheren werden twee voogden aangesteld: Petrus Severi, die haar familie langs vaderszijde vertegenwoordigde, en Michiel Schreurs, haar oom langs moederszijde, 2 april 1761 [Rijksarchief, Archief van de schepenbank van Stevoort].

Archief	Hof van Dormaal
Omvang	8 nummers
Datering	1471-1795
Bewaarplaats	RAH

Archief	Laathof van Henegauw
Omvang	6 nummers
Datering	1559-1781
Bewaarplaats	RAH

Archief	Laathof Quaethoven
Omvang	5 nummers
Datering	1502-1776
Bewaarplaats	RAH

Archief	Laathof van Rapertingen
Omvang	17 nummers
Datering	1540-1795
Bewaarplaats	RAH

Archief	Laathof van Runkst
Omvang	6 nummers
Datering	1452-1721
Bewaarplaats	RAH

Archief	Laathof Sneppenhof
Omvang	8 nummers
Datering	15 ^{de} - 18 ^{de} eeuw
Bewaarplaats	RAH

Archief	Laathof van Vechmaal
Omvang	7 nummers
Datering	1485-1793
Bewaarplaats	RAH

Archief	Hof van Waanrode
Omvang	36 nummers
Datering	1490-1795
Bewaarplaats	RAH

Een achttiende-eeuws cijningsregister van het laathof Sneppenhof te Hasselt. Vorige generaties archivariissen gaven de voorkeur aan duidelijkheid boven het ongeschonden bewaren van de stukken (Rijksarchief, Archief van het Sneppershof).

Archief	Verzamelingen minuten en repertoria van Limburgse notarissen
Datering	16 ^{de} – 20 ^{ste} eeuw
Bewaarplaats	RAH

I.2. Kermt

Archief	Gemeente Kermt
Omvang	47 nummers
Datering	1625-1937
Bewaarplaats	RAH

Archief	Heren van Kermt
Omvang	15 nummers
Datering	1576-1825
Bewaarplaats	RAH

Heren

De heren van een dorp, of van een heerlijkheid, waren de mensen die in dat dorp de schepenen aanstelden en de gerechtsofficier die verdachten van misdrijven moest laten opsporen. In de regel waren de heren in hun dorp ook eigenaar van belangrijke landerijen.

Hun archieven belichten in de meeste gevallen vooral dat tweede aspect: het beheer van de landerijen en van de rechten die zij in hun dorp bezaten.

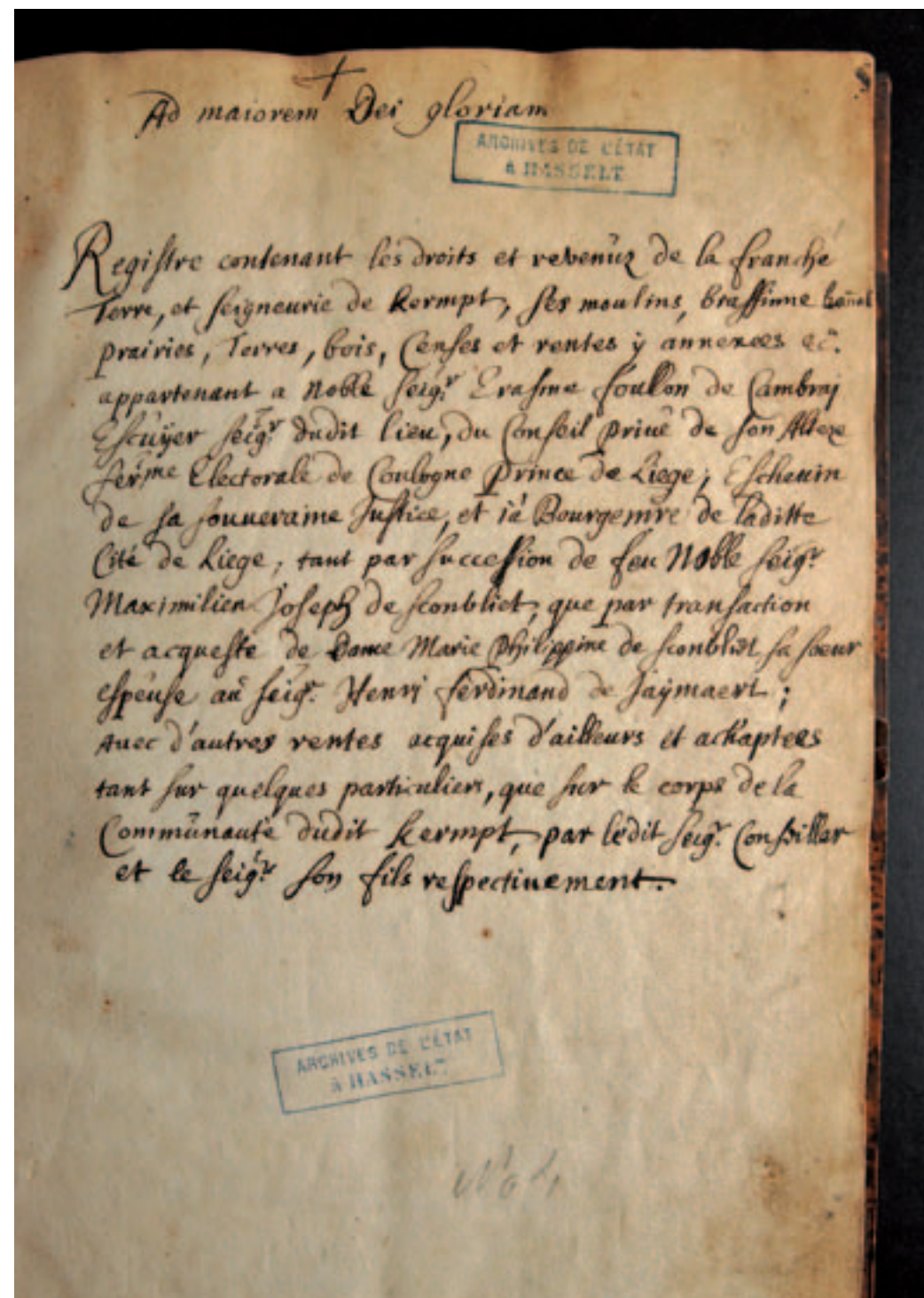
Archief	Schepenbank van Kermt
Omvang	33 nummers
Datering	1414-1835
Bewaarplaats	RAH

Archief	Pastoorshof en laathof van Juncis in Kermt
Omvang	3 nummers
Datering	1659-1722
Bewaarplaats	RAH

Archief	Oorkonden betreffende Kermt
Omvang	15 nummers
Datering	1391-1716
Bewaarplaats	RAH

Oorkonden

Organisaties als schepenbanken en laathoven registreerden in hun registers de akten die opgesteld werden over de goederen die van hen afhingen. Op verzoek van de betrokken partijen konden zij van die akten ook een exemplaar in de vorm van een

Titelblad van een register met een beschrijving van de goederen en de rechten van de heren van Kermt (Rijksarchief, Archief van de heren van Kermt).

oorkonde afleveren. Van al de oorkonden die ooit door schepenbanken en laathoven in het Hasseltse zijn afgeleverd, zijn er maar weinig bewaard gebleven.

Zij zijn bijeengebracht in kleine verzamelingen, per oorkondende instantie.

I.3. Kuringen

Archief	Gemeente Kuringen
Omvang	190 nummers
Datering	1498-1930
Bewaarplaats	RAH

Archief	Leenzaal van Kuringen
Omvang	1744 nummers
Datering	1361-1794
Bewaarplaats	RAH

Leenzaal van Kuringen

De Leenzaal van Kuringen had een dubbele functie. Enerzijds was dit het centrale leenhof van het graafschap Loon. Hier werd de administratie verricht van de goederen die ooit door de graven van Loon in leen waren uitgegeven.

Anderzijds was de Leenzaal de hoogste gerechtelijke organisatie in het graafschap in burgerlijke zaken. In burgerlijke zaken kon men tegen een vonnis van de schepenbanken van Vliermaal bij de Leenzaal in beroep gaan.

Archief	Schepenbank van Kuringen
Omvang	102 nummers
Datering	1418-1796
Bewaarplaats	RAH

Archief	Oorkonden betreffende Kuringen
Omvang	25 nummers
Datering	1240-1792
Bewaarplaats	RAH

I.4. Sint-Lambrechts Herk

Archief	Gemeente Sint-Lambrechts Herk
Omvang	19 nummers
Datering	1677-1898
Bewaarplaats	RAH

Archief	Heren van Sint-Lambrechts Herk
Omvang	3 nummers
Datering	16 ^{de} - 18 ^{de} eeuw
Bewaarplaats	RAH

Belangrijk bericht

Huis Renier Verlaek

GESTICHT IN 1865

vroeger Kiekenmarkt, thans bij vergrooting overgebracht
Aldestraat N° 13 - 15, HASSELT

Eenig gekende werkhuizen in Limburg
voor het vervaardigen

van groote keukenfornuizen

met ongekende vlam en warm waterleiding
bijzonder geschikt
voor Kloosters, Gestichten, Kusterscholen en Hotels
inwikkende de hoogste onderscheidingen behaald
op verschillende Wereldtentoonstellingen.
PRIJZEN ZONDER MEDEDELING.

Specialiteit van
Kunstijzerwerken voor afsluitingen en haardgrillen
rond Kerken en Monumenten.

Alle soorten van
Godinkachels
Verlakte cuisinieren
Huishoudelijke voorwerpen
Landbouwgereedschappen
van de beste kwaliteit en aan de voordeligste prijzen.

Speciaal Magazijn van
Moderne Hanglampen voor electrisch licht.
Veranderingen der gaslampen in electrische hanglampen.

Laatste schepplagen.

Reclame van het Huis Renier Verlaek in de Aldestraat te Hasselt. Gedrukte affiche als bijvoegsel bij de krant *Ons Limburg* van 25 februari 1923 (Provinciale Bibliotheek Limburg, Collectie Limburgensia).

Archief	Heren van Wideux in Sint-Lambrechts Herk
Omvang	2 nummers
Datering	1660-1790
Toegang:	ontsloten via inventaris
Bewaarplaats	RAH

Archief	Schepenbanken van Wideux, Schoonwinkel en Ten Hove in Sint-Lambrechts-Herk
Omvang	95 nummers
Datering	1455-1796
Bewaarplaats	RAH

Archief	Leenhoven en cijnshoven van Wideux, Schoonwinkel en Ten Hove in Sint-Lambrechts-Herk
Omvang	13 nummers
Datering	1532-1796
Bewaarplaats	RAH

Archief	Oorkonden betreffende Sint-Lambrechts Herk
Omvang	6 nummers
Datering	1537-1614
Bewaarplaats	RAH

I.5. Spalbeek

Archief	Armentafel Spalbeek
Omvang	3 nummers
Datering	17 ^{de} – 18 ^{de} eeuw
Bewaarplaats	RAH

Archief	Schepenbank van Spalbeek
Omvang	12 nummers
Datering	1535-1749
Bewaarplaats	RAH

Archief	Oorkonden betreffende Spalbeek
Omvang	3 nummers
Datering	1457-1577
Bewaarplaats	RAH

Titelblad van een laat achttiende-eeuws cijnssinningsregister van de heerlijkheid Wideux in Sint-Lambrechts-Herk. Links staat een omrekeningstabel van middeleeuwse munten zoals de alde groot en de denier, naar oorden en stuivers uit de achttiende eeuw (Rijksarchief, Archief van het cijnshof van Wideux in Sint-Lambrechts-Herk).

Niet gedateerde kaart van de Hasseltse stadswallen, met aanduidingen van aan te leggen versterkingen, en van de percelen die aan de geplande verdedigingswerken zouden gaan grenzen (Rijksarchief, Verzameling kaarten en plannen).

I.6. Stevoort

Archief	Gemeente Stevoort
Omvang	89 nummers
Datering	1616-1860
Bewaarplaats	RAH

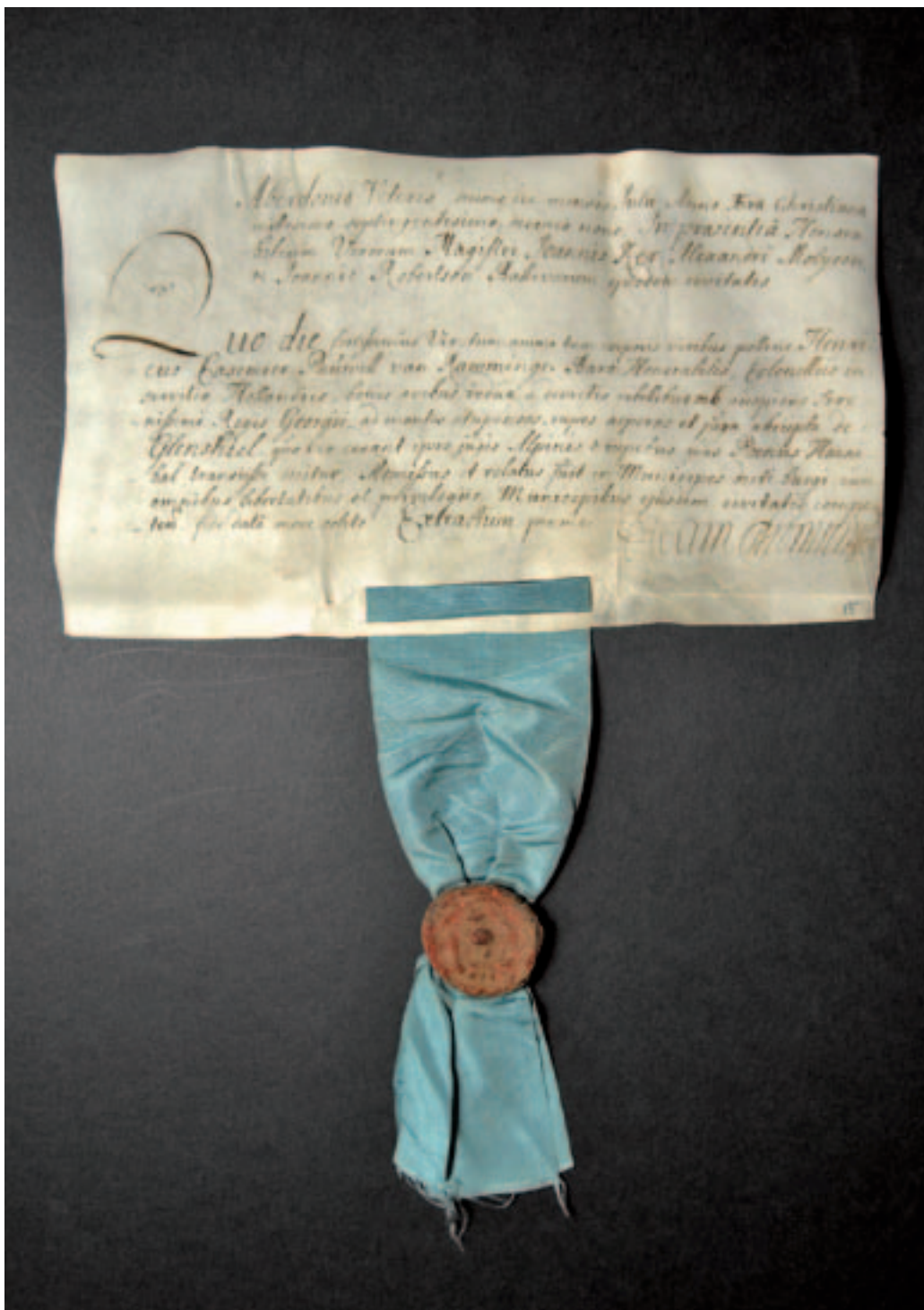
Archief	Heren van Stevoort
Omvang	2 nummers
Datering	16 ^{de} – 18 ^{de} eeuw
Bewaarplaats	RAH

Archief	Schepenbank van Stevoort
Omvang	75 nummers
Datering	1550-1789
Bewaarplaats	RAH

Archief	Cijnshof van Schauburgh in Stevoort
Omvang	1 nummer
Datering	1656-1664
Bewaarplaats	RAH

Een blik in het magazijn van het Rijksarchief

Diploma waarin aan Henricus Casimier Pauwell van Romminge het burgerschap van Aberdeen wordt toegekend, 10 juli 1719 (Rijksarchief, Oorkonden betreffende Stevoort).

Archief	Laathoven van Klein-Stevoort, van Jeuk en van Mommegeers in Stevoort
Omvang	8 nummers
Datering	1630-1793
Bewaarplaats	RAH

Archief	Oorkonden betreffende Stevoort
Omvang	17 nummers
Datering	1334-1741
Bewaarplaats	RAH

I.7. Stokrooie

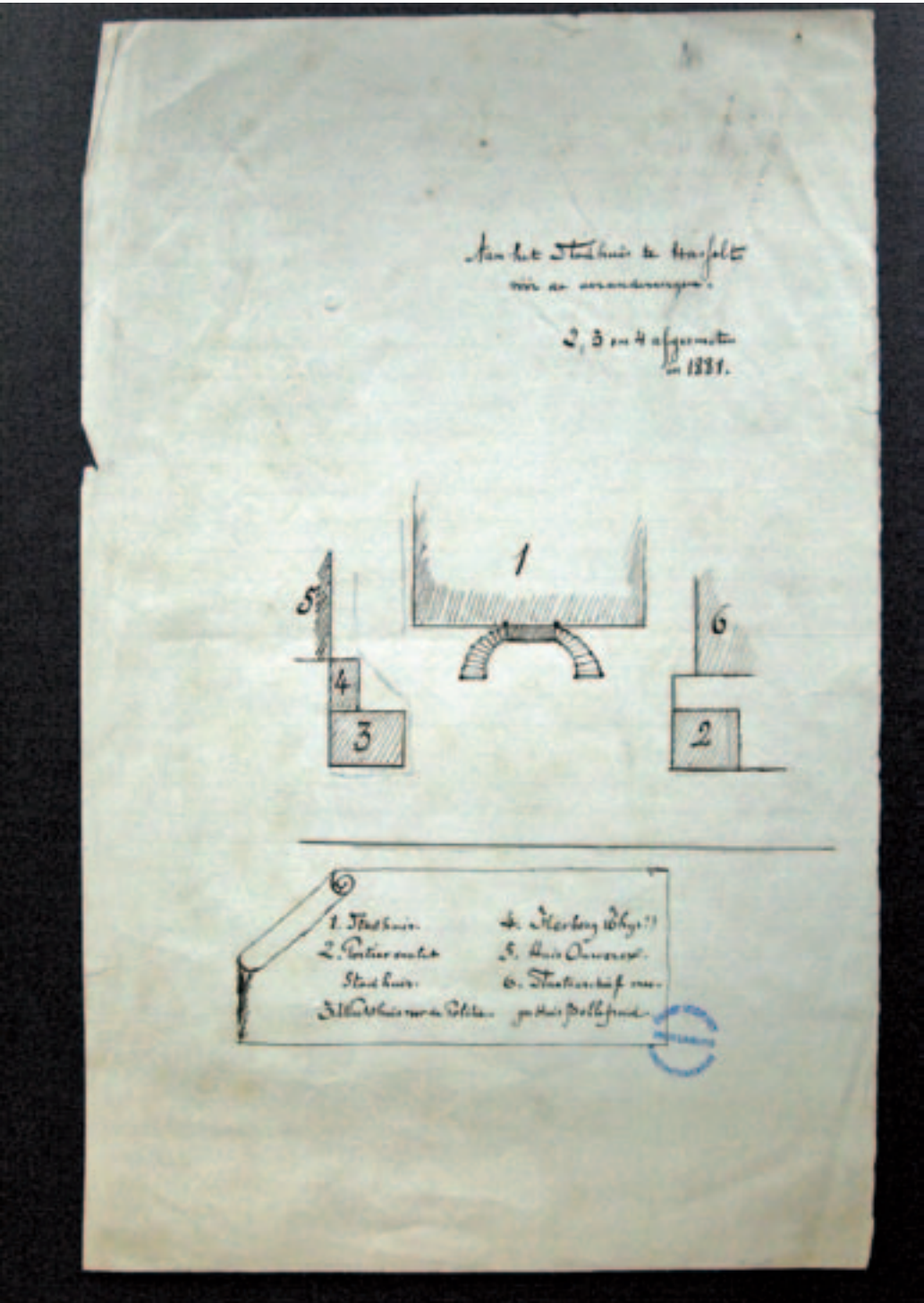
Archief	Oorkonden betreffende Stokrooie
Omvang	3 nummers
Datering	1521-1577
Bewaarplaats	RAH

I.8. Wimmertingen

Archief	Heren van Wimmertingen
Omvang	6 nummers
Datering	1730-1793
Toegang:	ontsloten via inventaris
Bewaarplaats	RAH

Archief	Schepenbank van Wimmertingen
Omvang	9 nummers
Datering	1577-1796
Bewaarplaats	RAH

Archief	Oorkonden betreffende Wimmertingen
Omvang	1 nummer
Datering	1571
Bewaarplaats	RAH

Grondplan van het Groenplein vóór de verbouwingen aan het stadhuis in 1881. Pentekening van 1881? door een onbekende (Provinciale Bibliotheek Limburg. Collectie Limburgensia).

II. Overheidsorganisaties uit de periode vanaf 1796

Een logisch gevolg van de bezetting en latere annexatie van de Zuidelijke Nederlanden en het prinsbisdom Luik bij Frankrijk in 1795 was dat revolutionaire principes van rationalisering en vernieuwing ook hier voet aan de grond kregen en werden ingevoerd. Een nieuwe administratieve en bestuurlijke indeling verving sinds 1796 de voorgaande, de ingewikkelde staatsorganisatie van het ancien régime verdween. Ook op andere vlakken, zoals ziekenzorg of rechtspraak, waren de veranderingen merkbaar. Het dagdagelijkse leven werd op een andere leest geschoeid.

Hasselt was voortaan (en dit op basis van een besluit uit 1795) een *municipalité*, geleid door een maire en een gemeentebestuur. De *maire* en zijn adjoints werden aangesteld door een *préfet*. De Hasseltse maire en zijn raadsleden stonden in voor de uitvoering van de van hogerhand opgelegde wetten, voor het beheer van de gemeentelijke goederen, de financiën, de realisatie van openbare werken en de zorg voor orde, netheid, gezondheid en veiligheid in openbare plaatsen. Vanaf 1797 kwam daar nog een zekere politieke bevoegdheid bij. De maire was tevens ambtenaar van de nieuw in het leven geroepen Burgerlijke Stand, een dienst die geboorten, huwelijken en overlijdens registreerde, een taak die voorheen bij de parochiepriester lag. Enkele decennia later werd de bestuurlijke organisatie enigszins aangepast. Het besluit van 12 mei 1817 maakte dat Hasselt een gemeenteraad en een college van burgemeester en schepenen kreeg, hetwelk belast was met het dagelijkse bestuur van de stad. De gemeentewet van 30 maart 1836 vormde de basis van de gemeentelijke organisatie in het onafhankelijke België, die voor zowat anderhalve eeuw haast ongewijzigd zou blijven.

Een andere belangrijke vernieuwing was dat lokaal een aantal instanties in het leven werden geroepen en al dan niet onder toezicht werden geplaatst van het stadsbestuur. Deze nieuwe instanties, zoals onder andere de Burelen van Weldadigheid en de Burgerlijke Godshuizen, hadden tot doel de armoede-, zieken- en ouderlingen zorg georganiseerd aan te pakken.

II.1. Hasselt

Archief	Stad Hasselt. Archief uit de 19 ^{de} en de 20 ^{ste} eeuw
Omvang	1349 nummers
Datering	19 ^{de} – 20 ^{ste} eeuw
Bewaarplaats	RAH

Register met beraadslagingen college burgemeester en schepenen van Hasselt, 1875. (SAH, Archief uit de 19de eeuw, beraadslagingen CBS, nr. 44).

Archief	Stad Hasselt. Archief uit de 19 ^{de} en de 20 ^{ste} eeuw
Omvang	ca. 500 dozen
Datering	19 ^{de} – 20 ^{ste} eeuw
Bewaarplaats	SAH

Archief	Stad Hasselt
Datering	1914-1976
Bewaarplaats	SAH

Archief	Stad Hasselt
Datering	1977-
Bewaarplaats	SAH

Archief	Provinciale Commissie voor de Studiebeurzen
Datering	16 ^{de} – 20 ^{ste} eeuw
Opmerkingen	kennis paleografie vereist
Bewaarplaats	RAH

Archief	Rechtbank van Eerste Aanleg te Hasselt
Omvang	190 nummers
Datering	1795-1979
Bewaarplaats	RAH

(15)

§ 1. DISTRIBUTION DES SECOURS.

L'administration a distribué aux indigents de la commune des secours en argent, en pain, chauffage, vêtements et médicaments, pour une somme de dix mille cinq cent soixante-cinq francs soixante-treize centimes.

§ 2. CONTENTIEUX.

L'établissement n'a pas eu de procès à soutenir pendant l'exercice 1848.

Les communes d'Alken, de Herck-la-ville et de Curange, condamnées en 1842 à payer au bureau de bienfaisance des arrérages des rentes, ne s'étant pas libérées jusqu'à ce jour, il importe que l'administration prenne des mesures coercitives.

SECTION II.

Hospices et Hôpitaux.§ 1er. ADMINISTRATION.

Les hospices-civils et le bureau de bienfaisance sont administrés par les mêmes membres et par un receveur faisant fonction de Secrétaire.

L'administration de ces établissements est néanmoins séparée.

Ce système présente des grands avantages sous le rapport de l'économie et de l'unité dans les vues des administrateurs.

Aucune mutation n'est survenue dans le personnel des médecins et chirurgiens attachés aux hospices et aux hôpitaux; ces Messieurs s'acquittent de leurs devoirs avec zèle et dévouement.

§ 2. BIENS MEUBLES ET IMMEUBLES.

Les revenus de l'établissement en biens meubles s'élèvent

	Argent.	Froment.	Seigle.
à	frs. 45,224-55.	nn-25-09.	79-08-16 1/2.
En immeubles à	" 11,051-18.	nn-nn-nn	nn-nn-nn
TOTAL.	" 24,275-71.	nn-25-09.	79-08-16 1/2.

§ 3. LEGS ET DONATIONS.

Pendant l'année 1847, il n'a été fait à l'établissement ni legs ni donation.

§ 4. ACQUISITIONS, ALIÉNATIONS, ÉCHANGES.

Aucune acquisition, aliénation, ni aucun échange des biens meubles ou immeubles n'a eu lieu en 1848.

Archief	Vrederegerecht te Hasselt
Omvang	200 nummers
Datering	1795-1929
Bewaarplaats	RAH

Archief	Gevangenis
Omvang	961 nummers
Datering	1797-1992
Bewaarplaats	RAH

Archief	Rechtbank van Oorlogsschade te Hasselt
Omvang	24 nummers
Datering	1919-1924
Bewaarplaats	RAH

Archief	Tuchtraad der Burgerlijke Wacht van het Kanton Hasselt
Omvang	1 nummer
Datering	1831-1832
Bewaarplaats	RAH

Archief	Houtvesterij van Hasselt
Omvang	20 nummers
Datering	1888-1955
Bewaarplaats	RAH

Archief	Verzameling minuten en repertoria van Limburgse notarissen
Datering	16 ^{de} - 20 ^{ste} eeuw
Opmerkingen	kennis paleografie vereist
Bewaarplaats	RAH

II.2. Kermt

Archief	Gemeente Kermt
Omvang	47 nummers
Datering	1625-1937
Bewaarplaats	RAH

Archief	Gemeente Kermt
Datering	1914-1976
Bewaarplaats	SAH

II.3. Kuringen

Archief	Gemeente Kuringen
Omvang	190 nummers
Datering	1498-1930
Bewaarplaats	RAH

Archief	Gemeente Kuringen
Datering	1914-1976
Bewaarplaats	SAH

II.4. Sint-Lambrechts Herk

Archief	Gemeente Sint-Lambrechts Herk
Omvang	19 nummers
Datering	1677-1898
Bewaarplaats	RAH

Archief	Gemeente Sint-Lambrechts Herk
Datering	1914-1976
Bewaarplaats	SAH

II.5. Spalbeek

Archief	Gemeente Spalbeek
Omvang	85 nummers
Datering	1806-1925
Bewaarplaats	RAH

Archief	Gemeente Spalbeek
Datering	1914-1976
Bewaarplaats	SAH

II.6. Stevoort

Archief	Gemeente Stevoort
Omvang	89 nummers
Datering	1616-1860
Bewaarplaats	RAH

Archief	Gemeente Stevoort
Datering	1914-1976
Bewaarplaats	SAH

II.7. Stokrooie

Archief	Gemeente Stokrooie
Omvang	17 nummers
Datering	1848-1966
Bewaarplaats	RAH

Archief	Gemeente Stokrooie
Datering	1914-1966
Bewaarplaats	SAH

II.8. Wimmertingen

Archief	Gemeente Wimmertingen
Omvang	90 nummers
Datering	1783-1940
Bewaarplaats	RAH

Archief	Gemeente Wimmertingen
Datering	1914-1976
Bewaarplaats	SAH

III. Kerkelijke archieven

Hasseltse kerkelijke archieven zijn gevormd door de verschillende kloosters die hier bestaan hebben en die hier nog bestaan, door het begijnhof, door de kerkfabrieken en door de parochies.

De archieven van de kloosters die in de Franse Tijd afgeschaft werden, zijn destijds door de Staat aangeslagen. Zij worden nu in het Rijksarchief bewaard. Andere kloosters bewaren hun archieven nog zelf.

Veel kerkfabrieken en parochies gaven in de jaren zestig van de vorige eeuw hun archieven die dateerden van de periode tot circa 1860 in het Rijksarchief in bewaring. Dat zijn de archieven die in het Rijksarchief de oude kerkarchieven genoemd worden. Deze archieven bevatten in veel gevallen zowel archieven van de kerkfabrieken als van de parochies, en ook archieven van de plaatselijke armentafels uit de periode voor 1796.

Omstreeks 2000 gaf een aantal parochies ook hun jongere archieven in het Rijksarchief in bewaring. Toen werd het onderscheid tussen de archieven van de kerkfabrieken en van de parochies duidelijker gesteld.

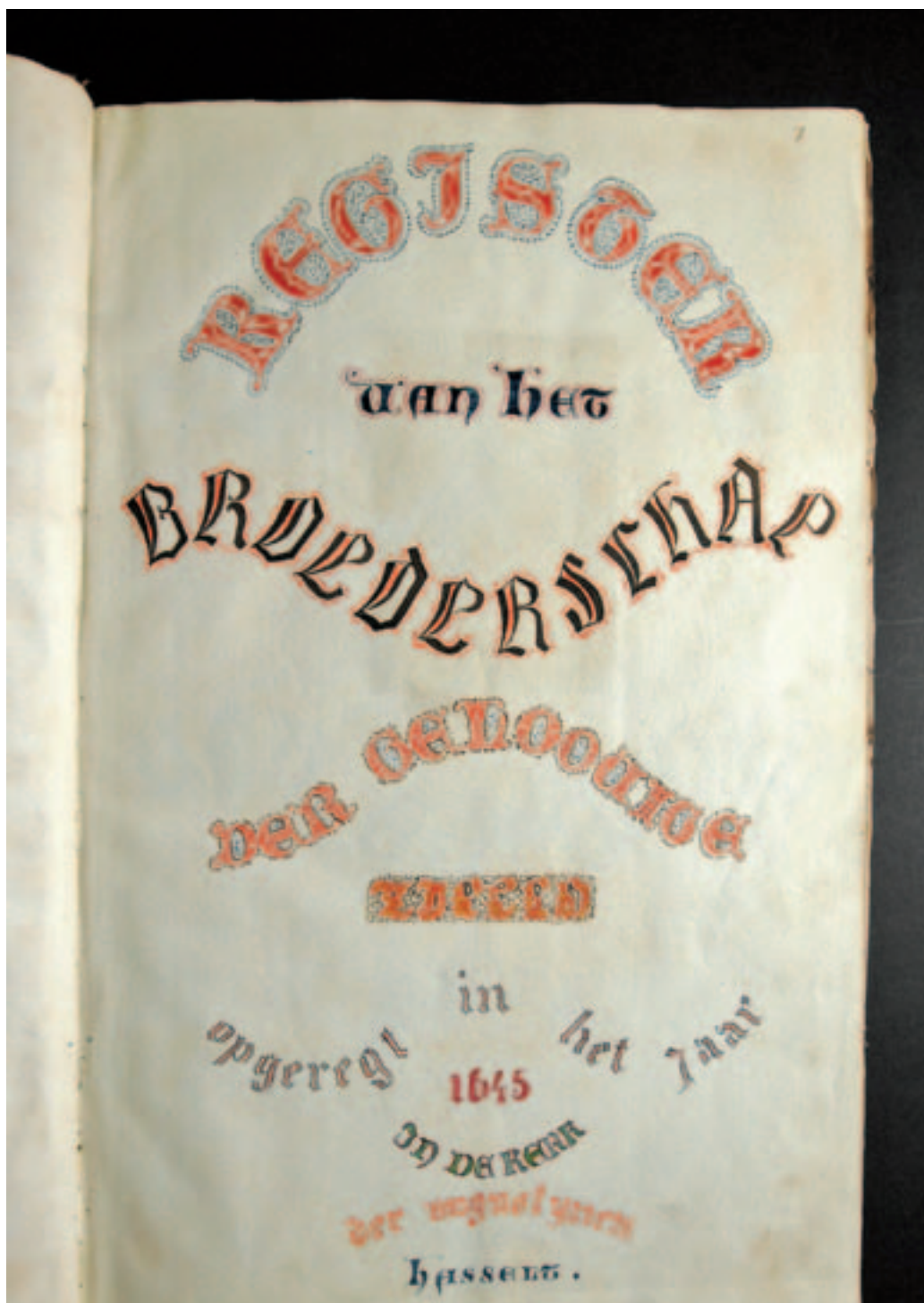
III.1. Hasselt

Archief	Klooster van de alexianen in Hasselt
Omvang	9 nummers
Datering	1533-1809
Bewaarplaats	RAH

Archief	Klooster van de augustijnen
Omvang	26 nummers
Datering	1448-1796
Bewaarplaats	RAH

Archief	Begijnhof
Omvang	170 nummers
Datering	1517-1899
Bewaarplaats	RAH

Archief	Klooster van de grauwezusters
Omvang	4 nummers
Datering	1601-1795
Bewaarplaats	RAH

Titelblad van een ledenregister van het Broederchap der Gelovige Zielen, dat na de Franse Tijd van de augustijnerkerk naar de Sint-Quintinuskerk verhuisde (Rijksarchief, Archief van de Sint-Quintinuskerk te Hasselt).

Archief	Klooster van Henegauw
Omvang	7 nummers
Datering	1505-1786
Bewaarplaats	RAH

Archief	Klooster van de kapucijnen
Omvang	1 nummer
Datering	1708
Bewaarplaats	RAH

Archief	Klooster Sint-Catharinadal
Omvang	76 nummers
Datering	15 ^{de} eeuw – 1850
Bewaarplaats	RAH

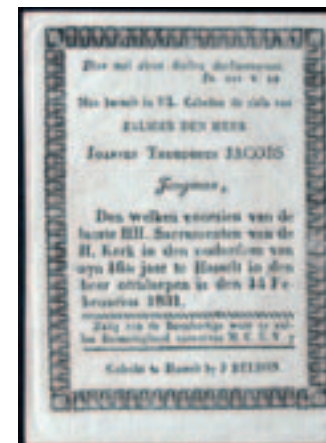
Archief	Kerkfabriek Kiewit
Omvang	49 nummers
Datering	1931-1996
Bewaarplaats	RAH

Archief	Onze-Lieve-Vrouwekerk van Hasselt
Omvang	415 nummers
Datering	1334-1898
Bewaarplaats	RAH

Archief	Parochie Sint-Kristoffel te Runkst
Omvang	12 nummers
Datering	1976-1997
Bewaarplaats	RAH

Archief	Kerkfabriek Sint-Kristoffel in Runkst
Omvang	34 nummers
Datering	1961-1996
Bewaarplaats	RAH

Archief	Sint-Quintinuskerk en broederschappen (van de H. Rozenkrans, van de Gedurige Aanbidding, van de H. Jozef, van de Doodstrijd)
Omvang	862 nummers
Datering	1348-1950
Bewaarplaats	RAH

Collectie doodsprentjes (SAH)

III.2. Kermt

Archief	Oud kerkarchief Kermt
Omvang	60 nummers
Datering	15 ^{de} eeuw – 1935
Bewaarplaats	RAH

III.3. Kuringen

Archief	Oud kerkarchief Kuringen
Omvang	66 nummers
Datering	1542-1880
Bewaarplaats	RAH

Archief	Abdij van Herkenrode
Omvang	396 nummers
Datering	13 ^{de} - 18 ^{de} eeuw
Opmerkingen	Een deel van het archief wordt bewaard in het Bisschoppelijk Archief in Luik
Bewaarplaats	RAH – BAL

Archief	Oorkonden betreffende de abdij van Herkenrode
Omvang	1652 nummers
Datering	13 ^{de} – 18 ^{de} eeuw
Bewaarplaats	RAH

III.4. Sint-Lambrechts Herk

Archief	Oud kerkarchief Sint-Lambrechts Herk
Omvang	9 nummers
Datering	1777-1912
Bewaarplaats	RAH

III.5. Spalbeek

Archief	Kerkfabriek Spalbeek
Omvang	64 nummers
Datering	18 ^{de} eeuw – 1976
Bewaarplaats	RAH

Ark opgericht op de groote markt te Hasselt, ter gelegenheid van het jubelfeest van 50 jaren sedert de overvoering van het H. Sacrement van mirakel van Herckenrode na Hasselt, van den 11ste tot de 25ste Junius 1854. Lithografie van 1854 uitgegeven door H. Poppe (Provinciale Bibliotheek Limburg, Collectie Limburgensia).

Archief	Parochie Spalbeek
Omvang	25 nummers
Datering	1834-1971
Bewaarplaats	RAH

III.6. Stevoort

Archief	Oud kerkarchief Stevoort
Omvang	20 nummers
Datering	1602-1796
Bewaarplaats	RAH

Archief	Kerkfabriek Stevoort. Blok 2
Omvang	219 nummers
Datering	16 ^{de} – 20 ^{ste} eeuw
Bewaarplaats	RAH

III.7. Stokrooie

Archief	Oud kerkarchief Stokrooie
Omvang	14 nummers
Datering	17 ^{de} eeuw – 1917
Bewaarplaats	RAH

III.8. Wimmertingen

Archief	Oud kerkarchief Wimmertingen
Omvang	3 nummers
Datering	1723-1817
Bewaarplaats	RAH

Archief	Kerkfabriek Wimmertingen. Overdracht 2001
Omvang	50 nummers
Datering	17 ^{de} eeuw – 1981
Bewaarplaats	RAH

Archief	Parochie Wimmertingen. Overdracht 2001
Omvang	48 nummers
Datering	1796-1991
Bewaarplaats	RAH

Prentbriefkaart met de aankondiging van een missieweek te Hasselt van 26 juli tot en met 2 augustus 1931. Drukwerk van 1931 door E. Roose te Hasselt (Provinciale Bibliotheek Limburg, Collectie Limburgensia).

IV. Particuliere archiefvormers

De particuliere archieven of de archieven van privaatrechtelijke aard zijn die archieven die niet gevormd werden door overheidsinstanties. Soms vinden die archieven toch hun weg naar een bewaarinstelling, omdat ze vaak rijk zijn aan historische informatie op het lokale vlak. De omvang en inhoud van deze archieven is zeer uiteenlopend. Doorgaans gaat het hierbij om archieven van verenigingen, bedrijven, personen of families die voor Hasselt van enige betekenis zijn geweest. Het merendeel van deze archieven wordt geregistreerd via de online-databank Archiefbank Vlaanderen (www.archiefbank.be).

IV.1. Verenigingen en bedrijven

Verenigingsarchieven zijn interessant voor het in kaart brengen van sociale netwerken. Meestal vindt de gebruiker er ledenlijsten en financiële overzichten in terug, vergaderverslagen van het bestuur van de vereniging en gegevens over de activiteiten en verwezenlijkingen van haar leden.

Bedrijfsarchieven kunnen dan weer een interessante bron vormen voor de lokale of economische geschiedenis. Aan de hand van bewaarde order- en factuurboeken, klantenlijsten, briefwisseling allerhande (vaak met bijzonder mooie briefhoofden) en dergelijke meer kan men een kijk krijgen op het dagdagelijkse leven van Hasseltse en Limburgse handelaars, nijveraars en industriëlen.

Archief	Acade vzw. Vrienden van de Academie van Hasselt + Limburgse Federatie voor Beeldende Kunsten
Omvang	6 dozen
Bewaarplaats	PBL

Archief	Baeten; drukkerij
Omvang	3 dozen
Datering	1931-1940
Bewaarplaats	SAH

Archief	Boerengilde Kuringen
Omvang	1 doos
Datering	1922-1923, 1928-1937
Bewaarplaats	SAH

Archief	Bollen – Streven; toneelvereniging
Omvang	3 dozen
Datering	1954, 1957-1964
Bewaarplaats	SAH

Archief	Deré, Joseph; architectenbureau
Omvang	24 dozen
Bewaarplaats	SAH

Archief	Droogmans, Emiel; architect
Omvang	230 dozen
Datering	1940-1980
Bewaarplaats	SAH

Archief	Enseignement Catholique de Hasselt
Omvang	4 nummers
Datering	1879-1919
Bewaarplaats	RAH

Archief	Groot-Limburgs Toneel vzw
Omvang	1 doos
Datering	1965-1968
Bewaarplaats	SAH

Archief	Hage-Goetsbloets-Villers
Omvang	54 dozen
Datering	1930-1958
Bewaarplaats	SAH

Standregels van toneelgroep "STREVEN", 28/03/1957 en fotoboek van de voorstellingen *Napoleon de Vierde*, *Zaken hebben voorrang*, en het Virga-Jessespel (SAH, Archief Bollen, nr. 1.1) en Société chorale et littéraire les Mélophiles de Hasselt: Bulletin de la section scientifique et littéraire, 32, 1896. (SAH, Archief Société chorale et littéraire les Mélophiles, nr. 5.1)

Nous Jean Nicolas Baron de Stembier Seigneur et Comte de
Wideux, Roos et Herch, St Lambert etc. voulons pour la Bonne
administration de justice maintien de nos droits et jurisdiction pour
voir a ce qu'un Echevinage de notre justice de Wideux enquis soit
vi par une personne de capacité et suffisance ne nous confions aux bons
rapports nous fait de singuliers qualitez en celle du Sr. Guillaume Jacob Cox
nous avons bien voulu lui donner et confier comme par cette lui donnons
et conférons le dit Echevinage dans la confiance qu'il ne manquera pas
de s'acquitter exactement et fidèlement des devoirs d'icelui parmi les hon-
neurs et profits y appartenans voire exécutant où il devra nous servir
gratis sans tous autres tant criminels que civils et rendre tous devoirs
lois qu'il en sera de nous et de notre partie requis sans pouvoir
exiger ni remonter aucune peine ou salaire si mandons a
Commançons aux magistrats et Echevins de notre dite justice qu'après
le serment prêté par le dit Guillaume Jacob Cox et autres devoirs
requis et accoutumés ils aient a l'admettre et recevoir pour lui qui
depuis sans lui faire ni permettre qu'il lui soit fait aucune trouble ou
empêchement dans le libre exercice de cette charge en soy de quoy
nous avons signé les présentes et munis du cachet de nos armes
a notre chateau de Wideux le six Nov. 1764.

J. N. Baron de Stembier des esdites etc.

ARCHIVES DE L'ÉTAT
à HUSSELT

Archief	Hasseltsche Maatschappij Sint-Elooi
Omvang	1 doos
Datering	1872-1946
Bewaarplaats	SAH

Archief	Hasseltse Toeristische Gidsen
Omvang	12 dozen
Bewaarplaats	SAH

Archief	Heideland; uitgeverij
Omvang	13 dozen en 35 dossierkastladen
Bewaarplaats	PBL

Archief	Hendrik Van Veldekecomité
Omvang	1 doos
Datering	1924-1934
Bewaarplaats	SAH

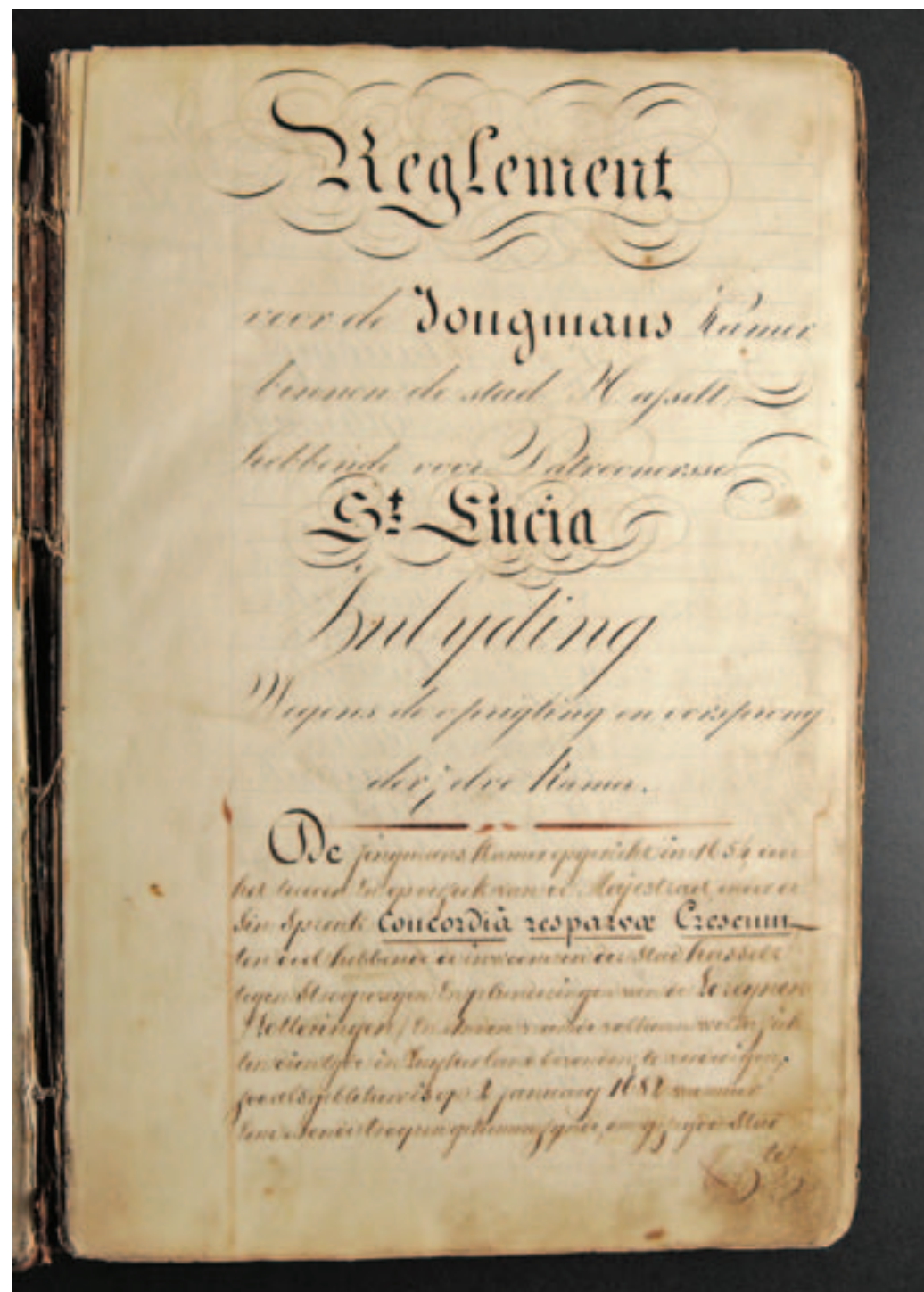
Archief	KAV Parochiale Vrouwengilde Runkst
Omvang	2 dozen
Datering	1938-1986
Bewaarplaats	SAH

Archief	Kleijn; bonthandel
Omvang	1 doos
Datering	1939-1940
Bewaarplaats	SAH

Archief	Koninklijk Hasselts A Capellakoor
Omvang	16 dozen
Datering	1945-2003
Bewaarplaats	SAH

Archief	Koninklijke Vriendenkring der Onderofficieren van het Garnizoen te Hasselt
Omvang	12 dozen
Datering	1921-1983
Bewaarplaats	SAH

Archief	Lebeau-Schoofs
Omvang	2 dozen
Datering	1865-1869, 1901-1918
Bewaarplaats	SAH

Titelblad van het negentiende-eeuwse register van de Hasseltse Jongmanskamer, opgericht in 1654, "ten doel hebbende de inwonenden der stad Hasselt tegen de stropereyen ... te verdedigen" (Rijksarchief, Archief van de stad Hasselt).

Archief	Limburg Aviation Club
Omvang	8 dozen
Datering	1933-1955
Bewaarplaats	SAH

Archief	Maris; drukkerij
Datering	1933-1955
Bewaarplaats	SAH

Archief	Max Rooseskring Hasselt
Omvang	1 doos
Datering	1912-1916, 1932-1935, 1938-1939, 1943-1945, 1946-1947
Bewaarplaats	SAH

Archief	Naaischool Baus van Hees
Omvang	3 nummers
Datering	20 ^{ste} eeuw
Bewaarplaats	RAH

Archief	Nolens; kruidenierszaak
Omvang	15 dozen
Datering	1897-1948
Bewaarplaats	SAH

Archief	Notermans; jeneverstokerij
Omvang	76 dozen
Datering	1950-1980
Bewaarplaats	SAH

Archief	Philips-Hasselt
Omvang	13 dozen
Datering	1956-2001
Bewaarplaats	SAH

Archief	Podium; toneelvereniging
Omvang	6 dozen
Datering	1972
Bewaarplaats	SAH

Archief	Ponet; Jeneverstokerij
Omvang	234 nummers
Datering	1820-1920
Bewaarplaats	RAH

Reclamedrukwerk Notermans, [begin 20ste eeuw]. [SAH, Archief Notermans].

Archief	Rederijkerskamer Hasselt
Datering	16 ^{de} – 19 ^{de} eeuw
Bewaarplaats	RAH
Archief	Sint-Gregoriusvereniging
Omvang	1 doos
Datering	1889-1899
Bewaarplaats	SAH
Archief	Sint-Vincentius a Pauloconferentie Kuringen
Omvang	1 doos
Datering	1872-1945
Bewaarplaats	SAH
Archief	Société chorale et littéraire Les Mélaphiles
Omvang	6 dozen
Datering	1874-1960
Bewaarplaats	SAH
Archief	Stas-Verlinden; fietsenhandel
Omvang	58 dozen
Datering	1910-1959
Bewaarplaats	SAH
Archief	Theunissen-Vinckenbosch; stokerij
Omvang	157 nummers
Datering	1891-1913
Bewaarplaats	RAH
Archief	Les Vrais Amis / De Ware Vrienden
Omvang	32 dozen
Datering	19 ^{de} -20 ^{ste} eeuw
Bewaarplaats	SAH
Archief	Vrouwelijke Katholieke Burgers- en Middenstandsjeugd
Omvang	3 dozen
Datering	1934-1973
Bewaarplaats	SAH
Archief	Werck; suikerhandel
Omvang	160 dozen
Datering	1951-1979
Bewaarplaats	SAH

IV.2. Families

Sommige families hebben een sterke invloed uitgeoefend op het leven in Hasselt en op het uitzicht van de stad. In de ene familie werd de burgemeestersjerp quasi van vader op zoon doorgegeven, een andere monopoliseerde zowat de rechtspraak of de ziekenzorg.

Pollénus Eugène. Membre de la Chambre des Représentans, élu par le District de Maestricht (Limbourg). Eugène Pollenus, procureur des Konings, burgemeester van Spalbeek en volksvertegenwoordiger. Lithografie van ca. 1840 door Charles Baugniet (Provinciale Bibliotheek Limburg, Collectie Limburgensia).

De archieven van dergelijke families zijn als het ware onuitputtelijk. Ze leveren stof voor stamboomonderzoekers, heel wat biografische gegevens die toelaten verwantschappen over ettelijke generaties heen aan het licht te brengen. In testamenten, boedelinventarissen, goederenboeken, dagboeknotities, ... kan de onderzoeker mogelijk aanknopingspunten vinden bij zowat ieder aspect van de lokale geschiedenis.

Archief	Borghs
Omvang	8 nummers
Datering	18 ^{de} eeuw – eerste helft 19 ^{de} eeuw
Opmerkingen	kennis paleografie vereist
Bewaarplaats	RAH

Archief	Briers
Omvang	154 nummers
Datering	1507-1966
Opmerkingen	kennis paleografie vereist
Bewaarplaats	RAH

Archief	de Geloës. Oorkonden
Omvang	12 nummers
Datering	16 ^{de} – 18 ^{de} eeuw
Opmerkingen	kennis paleografie vereist
Bewaarplaats	RAH

Archief	de Heusch. Oorkonden
Datering	13 ^{de} – 18 ^{de} eeuw
Opmerkingen	kennis paleografie vereist
Bewaarplaats	RAH

Archief	Hechtermans
Omvang	3 dozen
Datering	18 ^{de} eeuw – 1950
Opmerkingen	Kennis paleografie vereist
Bewaarplaats	SAH

Archief	Palmers
Omvang	168 nummers
Datering	1550-1928
Opmerkingen	kennis paleografie vereist
Bewaarplaats	RAH

Tour du chateau de Curange aux [sic] comté de Loos. De ruïne van het Prinsenhof te Kuringen vóór de bouw van een zomerhuis in 1861. Potloodtekening opgehoogd met waterverf van vóór 1861 door een onbekende (Provinciale Bibliotheek Limburg, Collectie Limburgensia).

Archief	Stellingwerff
Omvang	136 nummers
Datering	16 ^{de} – 20 ^{ste} eeuw
Opmerkingen	kennis paleografie vereist
Bewaarplaats	RAH

Archief	Stellingwerff
Omvang	75 dozen
Datering	16 ^{de} eeuw – 1986
Bewaarplaats	SAH

Archief	Verzameling Familiearchieven
Omvang	4950 nummers
Datering	14 ^{de} – 20 ^{ste} eeuw
Opmerkingen	kennis paleografie vereist
Bewaarplaats	RAH

IV.3. Personen

Iedereen heeft een archief, een steeds maar groeiende hoeveelheid papieren, stukken en memorabilia die helpen het eigen leven te documenteren. Soms worden documenten bewust bijgehouden, met het voornemen ze later te gebruiken bij het opstellen van memoires of louter omwille van de herinnering. Net zoals alle andere archieven van particuliere aard zijn persoonsarchieven zeer divers, maar meestal vindt men er documenten in terug met biografische achtergrondgegevens, informatie over professionele activiteiten en uitgeoefende functies, en stukken van andere aard (documentatie over gemaakte reizen, briefwisseling met vrienden en kennissen, ...) die de persoon ook mentaal helpen situeren.

Archief	Ballings, Mathea (Neerpelt 1892 - Hasselt 1981); schrijfster
Omvang	2 dozen
Bewaarplaats	PBL

Archief	Claes, Joseph; landbouwer en amateurweerkundige
Omvang	2 dozen
Bewaarplaats	PBL

Archief	Daniëls, Jozef (1881-1944)
Omvang	1 doos
Datering	1914-1946
Bewaarplaats	SAH

In 1863 trok op de zondagen 16 en 23 augustus de Virga-Jesseprocessie uit. Het schema met de deelnemende groepen, met Sociëteiten, Broederschappen en kindergroepen, getuigt van het Rijke Roomse leven. (Rijksarchief, Archief van de stad Hasselt)

GAZET VAN HASSELT

INSCRIJVINGSPRIJS:

Voor Hasselt: 1,00; voor den buiten: 1,50 fr.
enkele den vreemde, de verzendingkosten daaronder.
Prijs van het nummer: 0,05 fr.

Nieuw schied in 12: St-Quentin-Duinen; Nieuwstraat, Hasselt en op de politiemans.

Alle opstellen en aankondigingen moeten ingezonden worden vóór Donderdag morgen.

KATHOLIEK EN VLAAMSCHGEZIND WEEKBLAD

CREDO ET PUGNO

Drukker=Uitgever: Eug. Leën, Nieuwstraat, Hasselt.

AANKONDIGINGEN

0,15 fr. den gewonen draagel of den vierkanten centimeter, geschiedelijke afbeeldingen 1,00 fr. Herhaalde aankondigingen en reclamen volgens overeenkomst.

Inzending van 1 en van elk nieuw boek geeft recht op een aankondiging. — van 3 en op een bespreking.

Gedienste en geschiedkundige KALENDER.

ZONDAG 14. — H. Leender, bisschop van Sevilla (Spanje), geboren omdat hij de godheid van Christus weerwoordt, schreef tegen het Arianisme; later, na zijn dood, werd hij de leidsman van de christenheid; had veel te lijden van de jacht; gest. onbet. 601.

14 Maart 1844. — Geboorte van Umberto I, koning van Italië.

MAANDAG 15. — H. Longinus, Rome was de soldaat die de zijde van Jesus met een lans doorstak; hij was getuige van de wonderen die op den dood der Kerkmakers volgden; hij bevond zich ook onder de heiligen welke getuigen waren het H. Graf in Jeruzalem, en bekende zich bij de Verrijzenis van den afwerd bij een vreesde dood; hij had later het geluk zijn bloed voor het geloof te vergieten.

15 Maart 1813. — Bekant, volksovervloedige van Kerk, stierf in volle Kerk; van een klein beestje, onmiddellijk na zonne redevoering uitgegleden te hebben.

DINSDAG 16. — H. Eusebius, veld in 637 van edele ouders in Praetor-Vlaanderen, op 12-jarigen onbetroffen als van Hanoi, welke waardigheid zij, metgezonden waren treden onder den, verdienste door hare verheerlijking, en haar uitstekend verstand; zij bewaarde het bloeds met wijfje en vlerf op 12-jarigen onbetroffen.

16 Maart 1844. — De Franse Kamer van afgevaardigden vergadert men voorstel van herziening der Grondwet uitgaande van den radical Broglio.

WOENSDAG 17. — H. Geronimo, dochter van den bezieler Pajon van Londen, en van de geliefde; in 1800 op 10 of 12-jarigen onbetroffen als van zelfheid, en weigerde de hand van den zoon des graaf van Austrasie (Oostenrijk); anderde zich af, tegelijk met hare moeder, in de abdij van Nivel, welke zij van 63 bezat; in 1801, op 12-jarigen onbetroffen; Pajon van Manry, Curie, en

OPGEPAST, HEEREN!

De Kamer heeft Woensdag met 82 stemmen tegen 78 het voorstel - Snay aangenomen. Een lid der rechterzijde stemde tegen het ministerie: de heer Goffs; de heer Woeste onthield zich. Vier leden waren thuis gebleven: de katholieken Coremans en Driem, de liberaal Warocqué en de socialist Demblon.

De linkerszijde stemden enkel tegen het voorstel, omdat ze geen verantwoordelijkheid willen dragen, want in den grond zijn ze voor het onderzoek naar de toepassing der wet op de vrijwilligers.

Ze hopen immers dat de rechterzijde daardoor een strap om haren hals halen zal en noodzakelijkerwijze gedreven worden naar een verzwaring van krijgsdienst.

Dat de katholieke volksvertegenwoordigers dus een oog in 't zeil houden en zich geen appelen voor citroenen laten verkoopen, want meest allen hebben voor hunne kiezers de plichtige verbintenis aangegaan alle verzwaring van krijgsdienst tegen te werken.

Het ware de grootste onbeduidendheid die zou kunnen bedreven worden, meerder man-

Bekentenissen van een godloochenaar.

Een der meest bidruchtige Franse antichristelijke godloochenaars, de bekende hoogleraar aan de parische Sorbonne, Félix Le Douteur, heeft onlangs een boek de wereld ingezonden, onder den titel: L'ATHÉISME. Eigenaardige uitdrukkingen en bekentenissen staan er te lezen op menige plaats van dit werk.

Zoo op bladz. 17: « De goddeloosheid ontvinge medeburgers en mijne uitdrukkingen; het is toch waar, wat men ook beweert, dat, in onzes tijd, de godloochenaars een onbeduidend luddeke vormen ».

Onder de argumenten aan het Godeloosisme te beschouwen, geleest de schrijver het volgende (bladz. 33): « In 't hart zal ik deze argumenten ontwikkelen: maar hunne nietwaarheid ontziet ik mij volstrekt niet. Ik heb verstandig genoeg en welgevoel om te denken dat een — al ik niet in God geloof, omdat ik godloochenaar ben. Dat is het enig degelijke argument, dat ik over mijne ongelofte moet geven ».

« Een godloochenaar — hetzij agnostisch heid — heeft geen enkel beginnel meer: hij kent nog slechts stemmelijke wetten (bladz. 90).

« Antichristen, wat zij ook beweren mogen, zijn geen godloochenaars... hoe zouden zij anders van volstrekte waarde kunnen trekken aan het beginnel van de rechtvaardigheid, in welke men zij beweert te hebben. Als er geen God bestaat, is rechtvaardigheid, evenwel als godheid en logica, niets anders dan een oud erfstuk uit voorvaderlijke onbeduidendheid. Met één woord: een echt godloochenaar, een godloochenaar die wet te minneren en uit zijn godloochenaarij de laatste conclusie durft af te leiden, staat machteloos in den stijl des levens, hij mag zich geen oordel aannemen over de menschen, en kan hen verwerpen niet zien: 't kan hem

maar het leven niet leven kan ». Waaruit zou moeten worden afgeleid, dat de bestaande levensvoorwaarden het bestaan van God bewijzen. Doch de hoogleraar concludeert ongelukkig: « De levende menscheit is gebouwd op fundamenteels dwalingen, die voor het leven even onontbeerlijk zijn als moed, rouw en hart ».

O uitsluit van een « recht conformeren godloochenaar »!

De blauwe vlag en het Kruis gaan niet samen.

Verleden Maandag had de begrafenis plaats, van een man, die, tijdens zijn leven, verblid en hardnekkig de liberale principes aanleefde en verpochte. Vóór zijn afsterven had hij echter nog de gelegenheid en het groot geluk zich met zijnen Schepper te mogen verblijven. Zijn stoffelijk overschot zou in de kerk gebracht en door den priester gezegend worden. De gemeenschap der stad zou zelfs het lyk afgehaald en, na den dienst, naar het kerkhof geleid hebben.

De blauwe vlag, embleem van ongodsdienstigheid, van anti-godsdienst, was echter daar. Vroeger, bij de begrafenis van den leider der liberalen te Hasselt was de tegenwoordigheid van de blauwe vlag in den stoet door de familie verboden geworden: 't was thans hare weerwaak hebben. Ze kost, kost wat kost, in den stoet! Wat gebeten moest, te gebouwen. De priesters weigerden, zoals het hun door de Kerk opgelegd is, een optocht te vergezellen, want het teken der Verlossing naast het embleem van den Godsdienst staat aan moeten verschijnen en gedragen worden. Verboten! —

Ciborie onhoog, hiet het « Te Deum landemus » nam, maar de ontroering deed zijn stem stikken.

De vrome dorpelingen, die op hun knieën gezongen waren, zongen gezamenlijk den heerlijken lofsang voort.

Een soldaat ondersteunde den wankelenden priester, en nu trok de gehele schare processiege wijze over de ruïnen naar den oever der zee. De soldaten langs den weg richtten zich op, en zwijgend groetten zij den gebogen priester, die met het Allerheiligste voorbijkrok.

De godslasteraar die in het spotlied *Il Telefono* van Messina (26-27 Dec. 1908) het goddelijk Kind uitdaagde om aan Sicilie een aandraving te zenden, indien het daartoe de macht had, is aan de ramp ontsnapt, maar krankzinnig geworden.

Hij was ambtenaar aan den spoorweg en heeft bij de ramp al zijne familieleden — geen enkel uitgezonderd — verloren. Zijn naam is Migneco.

Het helpt toch! — Het beruchte stuk *Le Payer*, waar de katholieken zo tegen hebben geprotesteerd in een schouwburg te Parijs, is te Toulouse opgevoerd, zonder dat de rust gestoord werd; de politiemacht, die op de been was om de orde te handhaven, heeft geen werk gevonden.

Maar... de aanstootelijke teksten waren geknipt. Wat de katholieken zooveel ergernis gegeven had, was wispeltje wogelaten.

Een bewijs te meer, dat, als het publiek vraagt geëerbiedigd te worden, de schrijvers het eerbiedigen.

dit zoogenaamde « middel tegen de dronkenschap », dat eenvoudigweg een kwakzalvermiddel is.

Het Cozzaponder geneest hoegenaamd niet van dronkenschap, maar veroorzaakt stoornissen in de maag en... gaten in de gebheuren.

Men zegge 't voort!

Zij vreezen 't licht.

De « Etoile Belge » en andere francogeeinde bladen hebben den hemelschen schrik op 't lijf gekregen omdank de waarheid te zien bekend maken over de moorden betwiste kwestie der luisterstrij in de ministeriele departementen.

Roodt komt nu 't jaar '09, waartoe de Vlaamsche Beweging pas ontstond. Menk het reeds in de walsche zangen: Al wat de flaminganten vragen zijn verbeelde plannen!

Thans bouwt men 't zelfde lieder afstemmen op alle walsche meetings.

Welnu, de schoonste gelegenheid die er ooit was, wordt aan die nietten aangeboden om de Vlamingen voor goed te beschamen.

Aan de ministers is gevraagd behend te maken hoeveel Vlamingen en hoeveel Walen de hooge posten in de ministeries bekleeden en hoeveel in staat zijn hun ambt behoorlijk te vervullen in een tweetalig land.

Donk ge dat al de francobijlischte gatten zich in 't vrees zetten van die antichrist te bekennen.

Ge zijt er wel mee! Op alle wijze wordt gewerkt om de bekendmaking te verbieden en de hooge walsche ambtenaren weigeren zelfs de verlichting van de ministers onder allerlei voorwendsels.

Eens te meer zal het bewezen zijn dat de anti-flaminganten van alle kleur de waarheid vreezen omdat hare keugens zouden worden aan 't licht gebracht.

HASSELT, 13.

Archief	De Wit, Jozef (Hasselt 1882 - Hasselt 1964); priester, studax en historicus
Omvang	7 dozen
Bewaarplaats	PBL

Archief	De Wit, Jozef (Hasselt 1882 - Hasselt 1964); priester, studax en historicus
Omvang	214 nummers
Datering	eerste helft 20 ^{ste} eeuw
Bewaarplaats	RAH

Archief	Draye, Jacques; ingenieur-architect, lid van de Provinciale Commissie voor Monumenten en Landschappen van Limburg
Omvang	17 dozen
Bewaarplaats	PBL

Archief	Ghysdael, Gustaaf
Omvang	5 dozen
Datering	1910-1912, 1914-1918
Bewaarplaats	SAH

Archief	Grypdonck, Alfred (Gent 1923); hoogleraar in de bedrijfseconomie, voorzitter van de Stichting Boek
Omvang	8 dozen
Bewaarplaats	PBL

Archief	Guffens, Godfried (Hasselt 1823 - Schaarbeek 1901); schilder
Omvang	1 doos
Bewaarplaats	PBL

Archief	Guffens, Godfried (Hasselt 1823 - Schaarbeek 1901); schilder
Omvang	3 dozen
Datering	1850-1870
Bewaarplaats	SAH

Archief	Haeven, Paul (Hasselt 1893 - Ganshoren 1992); schrijver onder het pseudoniem Willem van Herckenrode
Omvang	5 dozen
Bewaarplaats	PBL

Archief	Janssen, Dries (Eisden 1925 - Herk-de-Stad 1998); journalist en schrijver
Omvang	66 dozen
Bewaarplaats	PBL

Archief	Klock, Jules (Hasselt 1883 - Hasselt 1971); revueschrijver
Omvang	4 dozen
Bewaarplaats	PBL

Archief	Leynen, Hubert (1909 - 1979); journalist en politicus
Omvang	366 dozen
Datering	1949-1977
Bewaarplaats	SAH

Archief	Melchior, Juliaan (Dilsen 1848 - Hasselt 1920); schoolinspecteur en historicus
Datering	19 ^{de} eeuw
Bewaarplaats	RAH

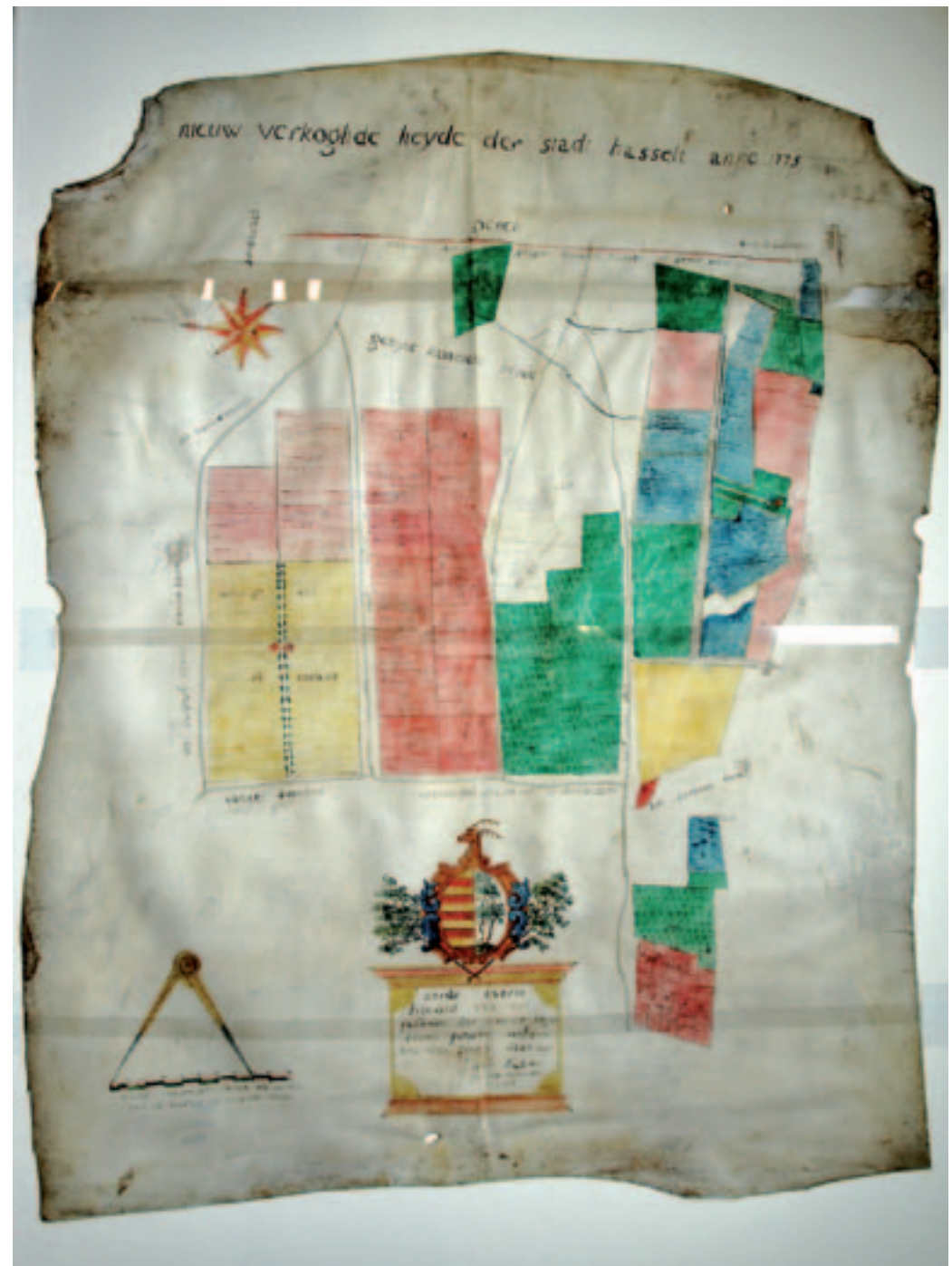
Archief	Melis, Godelieve (Hasselt 1930); schrijfster
Omvang	1 doos
Bewaarplaats	PBL

Archief	Olyff, François (1878-1954); uitgever
Omvang	40 dozen
Datering	1920-1940
Bewaarplaats	SAH

Archief	Schonkeren, Jos (1909-1986); leraar, bestuurslid van het Hasselts Toneel, auteur van het Virga Jessespel
Omvang	3 dozen
Datering	1928-1986
Bewaarplaats	SAH

Archief	Schouteden, Ward (Beringen 1894 - Hasselt 1957); schrijver
Omvang	2 dozen
Bewaarplaats	PBL

Archief	Seghers, René (Hasselt 1904 - Brussel 1974); schrijver
Omvang	3 dozen
Bewaarplaats	PBL

Kaart uit 1783 van een deel van de heide aan de grens met Genk, van de hand van landmeter Paeschen. Zonder meer gegevens over de context waarin de kaart tot stand kwam, en zonder legende is het moeilijk uit te maken of de verschillende kleuren op verschillend grondgebruik duiden, of dat zij de bezittingen van verschillende eigenaars markeren (Rijksarchief, Verzameling kaarten en plannen).

Archief	Stappers, Louis (Hasselt 1883 - Calais 1916); bioloog, expedities naar de noordpool en Belgisch-Congo
Omvang	1 doos
Bewaarplaats	PBL

Archief	Swerts, Albert (1917-1994)
Omvang	5 dozen
Datering	1950-1990
Bewaarplaats	SAH

Archief	Swerts, Lambert (Hasselt 1907 - Antwerpen 1980); journalist en schrijver
Omvang	1 doos
Bewaarplaats	PBL

Archief	Van Vinckenroye, Florent (Kortesse 1920 - Hasselt 2005); filoloog en historicus
Omvang	17 dozen
Bewaarplaats	PBL

Archief	Van Winkel, Ludovic (Heks 1893 - Hasselt 1954); schrijver onder het pseudoniem Lod Lavki
Omvang	1 doos
Bewaarplaats	PBL

Archief	Vananderoye, Clement (Alken 1904 - Hasselt 1985); architect
Omvang	2 dozen
Bewaarplaats	PBL

Archief	Vanstreels, René (Hasselt 1925); beiaardier, pianist en componist + The Mirelle Singers
Omvang	3 dozen
Bewaarplaats	PBL

Archief	Vanvoorden, Alfons (Hasselt 1914 - Hasselt 1983); bestuurslid Van Veldeke-Leën comité, medestichter De Tijdspiegel
Omvang	5 dozen
Bewaarplaats	PBL

Archief	Vanvoorden, Jules (Lummen 1900 - Herk-de-Stad 1983); secretaris van de Wetenschappelijke Vereniging van Limburg, secretaris van Natura-Limburg
Omvang	1 doos
Bewaarplaats	PBL

Archief	Willems, Louis (Hasselt 1822 - Hasselt 1907); geneesheer, veearts, gemeenteraadslid en gedeputeerde
Omvang	4 dozen
Bewaarplaats	PBL

Archief	Willems, Louis (Hasselt 1822 - Hasselt 1907); geneesheer, veearts, gemeenteraadslid en gedeputeerde
Omvang	167 nummers
Datering	19 ^{de} eeuw
Bewaarplaats	RAH

Voor stamboomonderzoekers

Registers van de burgerlijke stand, met de akten van geboorten, huwelijken en overlijdens uit de Hasseltse gemeenten zijn in kopie te raadplegen in de leeszaal van het Stadsarchief (periode 1796-1906), en op microfilm in de leeszaal van het Rijksarchief (periode 1796-1890). Al naargelang de periode waaruit de akten dateren, zijn zij opgesteld in het Frans of het Nederlands. Er bestaat een inventaris.

Parochieregisters, met de akten van dopen, huwelijken en begravenissen uit de Hasseltse gemeenten zijn in kopie te raadplegen in de leeszaal van het Stadsarchief en op microfilm in de leeszaal van het Rijksarchief;

Hasselt: 1581-1890; Kermt en Spalbeek: 1603-1797; Kuringen: 1605-1863; Sint-Lambrechts Herk: 1617-1865; Stevoort: 1613-1798; Wimmertingen: 1653-1835. Er bestaat een inventaris.

Doopregister van de stad Hasselt, 1677-1682. (SAH, doopregisters ancien régime, nr. 10).

Privacy

De openbaarheid van de registers van de burgerlijke stand en van de bevolkingsregisters wordt beperkt door het burgerlijk wetboek en door de wetgeving op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Registers van de burgerlijke stand, met geboorteakten, huwelijksakten, scheidingsakten en overlijdensakten, zijn openbaar na 100 jaar. Van akten die jonger zijn kunnen enkel aan openbare overheden, de persoon zelf, diens echtgenoot, wettelijke vertegenwoordiger, bloedverwanten, erfgenamen, hun notaris of hun advocaat uittreksels afgeleverd worden. Al de anderen hebben de toestemming nodig van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg van het gerechtelijk arrondissement Hasselt.

Ook bevolkingsregisters mogen geraadpleegd worden wanneer zij ouder zijn dan 100 jaar. Gegevens die jonger zijn dan 100 jaar mogen enkel aan de persoon op wie de akte betrekking heeft verstrekt worden, of aan een openbare overheid.

PROVINCIALE BIBLIOTHEEK LIMBURG

